

HỒN GỐM

NGHỆ NHÂN
HẠ BÁ ĐỊNH:

Hồi sinh
tinh hoa làng gốm

GỐM HOÀNG CUNG:

Nét xưa nhìn lại

GỐM SỨ - QUỐC LỄ
ĐẬM ĐÀ BẢN SẮC
DÂN TỘC VIỆT

Sản phẩm thực hành môn học
Tổ chức sản xuất sản phẩm báo chí đối ngoại và truyền thông quốc tế của sinh viên lớp TTĐN K38

<https://tieulun.hopto.org>

Tổng biên tập

Nguyễn Nam Anh

Thư ký toàn soạn

Nguyễn Thị Thanh Thanh

Ban biên tập

Chu Thị Khánh Loan

Nguyễn Minh Phương

Nguyễn Tiến Vũ

Nguyễn Thu Anh

Nguyễn Thị Thanh Thanh

Nguyễn Nam Anh

Vũ Hiền Linh

Ban dịch thuật

Vũ Hiền Linh

Nguyễn Nam Anh

Chu Thị Khánh Loan

Ban quay dựng - hình ảnh

Nguyễn Thu Anh

Nguyễn Thị Thanh Thanh

Nguyễn Tiến Vũ

Ban thiết kế mỹ thuật

Nguyễn Thu Anh

Nguyễn Minh Phương

Cố vấn

PGS. TS. Nguyễn Ngọc Oanh

TS. Nguyễn Thị Thương Huyền

Địa chỉ tòa soạn

Khoa Quan hệ Quốc tế - Học viện Báo chí và Tuyên Truyền

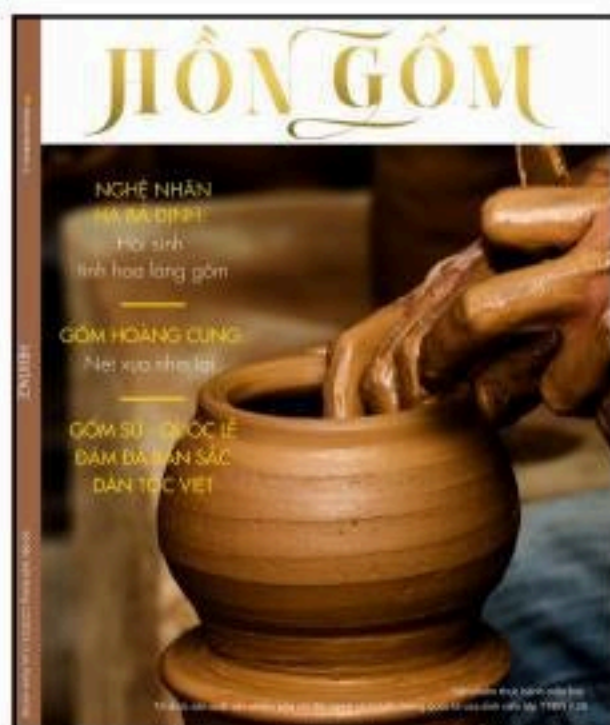
Thông tin đối ngoại

Địa chỉ: Tầng 6, Tòa A1, 36 Xuân Thủy, Quận Cầu Giấy, Hà Nội

Hotline: 024 37546 963

Email: khoaquanhequocte@ajc.edu.vn

Website: <https://ajc.hcma.vn/daotao/pages/khoa-quan-he-quoc-te.aspx>

Ấn phẩm số đặc biệt thuộc tạp chí Heritage
- **Hồn Gốm** được thực hiện nhằm mục đích
tôn vinh giá trị truyền thống của văn hóa
Việt Nam.

MỤC LỤC

XƯA VÀ NAY

Gốm Hoàng cung: Nét xưa nhìn lại	04
Gốm tâm linh: Ngôi chùa gốm của thành Thăng Long	08
Gốm sinh hoạt: Muôn màu muôn vẻ	12
Gốm nghệ thuật: Sắc gốm ngày nay	16

LÀNG NGHỀ

Từ bùn đất đến thứ đồ tinh xảo	20
Làng nghề gốm Bát Tràng, Hà Nội.	24
Trung tâm tinh hoa làng nghề Việt	28
Làng gốm Chu Đậu, Hải Dương	34

NGHỆ NHÂN

Nghệ nhân Hạ Bá Định: Hồi sinh tinh hoa làng gốm	40
Nghệ nhân Hà Văn Long: "Nghề gốm không dễ mai một"	46
Nghệ nhân Trần Tú: Thế hệ trẻ tiếp lửa	50

HÀNH TRÌNH XA XỨ

Trong mắt bạn bè quốc tế	54
Xuất khẩu gốm của Việt Nam	58
Gốm sứ Việt Nam tại bảo tàng thế giới	62
Gốm sứ - Quốc lễ đậm đà bản sắc dân tộc Việt	68

GỒNG HOÀNG CUNG:
NÉT XƯA
NHÌN LẠI

Bài: Nam Anh/Ảnh: Thu Anh

Gốm Hoàng cung, hay còn gọi là gốm Ngự dụng là các đồ vật bằng gốm dùng trong cung vua, phủ chúa, nơi làm việc và sinh hoạt của vua chúa và vương hậu ở thời kì phong kiến.

Trong các đồ Ngự dụng thì đồ gốm còn được tìm thấy và lưu giữ nhiều nhất do tính bền vững theo thời gian.

Trong khám phá của khảo cổ học dưới lòng đất tại khu di tích 18 Hoàng Diệu, nhiều đồ gốm sứ quý dành riêng cho nhà vua gọi là đồ ngự dụng và những đồ gốm dành cho vương hậu lần đầu tiên được tìm thấy. Đây là những đồ dùng, vật dụng có vai trò rất quan trọng trong đời sống Hoàng cung, từ cuộc sống sinh hoạt thường nhật đến các yến tiệc triều đình trong các dịp đại lễ như lễ đăng quang, lễ tấn phong Hoàng Thái hậu... Nhiều đồ gốm quý đó còn được dùng làm đồ tự khí trong các tôn miếu hay

được dùng làm đồ vật trang hoàng nội thất của các cung điện nhằm điểm tô vẻ đẹp quyền quý, cao sang của chốn cung đình.

Gốm Ngự dụng thường được sản xuất bởi các lò gốm cao cấp như lò quan, lò ngự dụng trong nước hoặc nước ngoài hay cũng có thể được cung tiến từ các lò gốm khác. Gốm Ngự dụng thường được nhận dạng bởi hiệu để vẽ, khắc dưới phần chân đế như Thiên Trường Phủ Chế (thời Trần), Nội Phủ Thị Hữu, Thị Trung, Thị Đông, Thị Đoài, Thị Bắc, Thị Nam, Khánh Xuân Thị Tả (thời Lê Trịnh), chữ Nhật (thời Nguyễn); hoặc các biểu tượng quyền quý như Long - Lân - Quy - Phượng, các linh vật khác; một số loại lại có các ký tự nhận dạng đặc biệt như chữ Quan, Trường Lạc, Kính, Cấm,...có khi ghi Niên hiệu nhà vua trên hiện vật.

Mái rồng bằng gốm tại
Hoành thành Thăng Long
Nguồn: Tạp chí Kiến trúc

GỐM DÙNG CHO ĐẾ VƯƠNG

Các hiện vật gốm trưng bày tại
Bảo tàng Lịch sử Quốc gia
Ảnh: Thu Anh

Là gốm men trắng vẽ lam trang trí rồng năm móng, những chiếc bát men trắng văn in trang trí hoa cúc, rồng, mây với xương gốm mỏng, thấu quang. Đó còn là những chiếc bình (ấm) rượu đi liền với tước (chén) men trắng như màu hoa bưởi, đắp nổi, hoặc ám họa những họa tiết hoa văn sang trọng, biểu trưng cho quyền lực Nhà vua.

Thời Lý Trần, rồng thường chỉ có 3 hoặc 4 móng, biểu tượng cho Thiên thời - Địa lợi - Nhân hoà, hoặc tứ phương Đông - Tây - Nam - Bắc, bốn mùa Xuân - Hạ - Thu - Đông.

Đến thời Lê và Nguyễn, Rồng trên đồ Ngự dụng có 5 móng (ngũ trảo), biểu thị cho ngũ hành Kim - Mộc - Thủy - Hoả - Thổ.

Những chiếc đĩa nhỏ và bình rượu vẽ rồng năm móng màu lam dưới men nung lần thứ nhất nặng lửa, sau đó, người thợ gốm dùng màu đỏ, màu xanh lá cây, vàng mười chạy những họa tiết li ti trên men viền và dát quanh con rồng, biểu tượng quyền uy, nung nhẹ lửa lần thứ hai, để tạo nên những sản phẩm vô cùng tinh mỹ, có bố cục chặt chẽ, phản ánh quyền lực của các bậc đế vương.

GỐM DÙNG CHO VƯƠNG HẬU

Các hiện vật gốm trưng bày
tại Bảo tàng Lịch sử Quốc gia
Ảnh: Thu Anh

Là những đồ cao cấp, trang trí hình chim phượng, thiên nga, hoa lá... mà phẩm cấp của nó vượt trội hơn rất nhiều so với những đồ gốm dành cho Cung phi. Những bát, đĩa vẽ lam hay kết hợp vẽ nhiều màu và dát vàng được vẽ hình chim phượng là bằng chứng sinh động cho giá trị đương thời của chúng trong Cung đình. Ngoài những tín hiệu và hoa văn, men và kỹ thuật tạo tác, phản ánh đồ dùng Vương hậu của đồ gốm, còn có những ký tự vô cùng xác tín chứng minh đồ gốm ấy đã được dùng trong các cung tại Hoàng gia.

Trên thân hay trong lòng của những chiếc đĩa, bát có ghi những chữ Trường Lạc cung, Trường Lạc, Trường Lạc khố. Đây đều là những đồ dùng trong Cung Trường Lạc, một hậu cung dành cho các vương hậu thời Lê Sơ trong Hoàng thành Đông Kinh thời ấy.

Những đồ dùng trên còn sản xuất để lưu giữ trong kho (Trường Lạc khố) để việc cung cấp không bị gián đoạn, chứng tỏ mức độ chuyên nghiệp của gốm lò quan thời bấy giờ.

GỖM
TÂM
LINH:

CHÙA GỖM THÀNH THĂNG LONG

Bài: Tiến Vũ
Ảnh: Thu Anh

Chùa Hưng Ký được xây dựng từ năm 1932. Đến nay, đã trải qua gần 90 năm nhưng chùa vẫn còn giữ được hầu hết như nguyên vẹn số lượng lớn gỗ men nhiều màu được gắn, ốp trên các cấu kiện của kiến trúc, mô tả các sự tích trong Phật thoại, khiến ai bước vào chùa cũng phải ngỡ ngàng về tài nghệ của các nghệ nhân Việt Nam đầu thế kỷ XX.

Văn bia chùa Hưng Ký, do cư sĩ Lã Nam Mai soạn năm 1933, viết:

"Bên Long Thành dựng ngôi chùa
Nào Tiên nào Phật điểm tô muôn màu
Việc thần đạo nói bàn sao xiết
Phía Hà Thành tô nét tài hoa
Danh lam do Bắc Kỳ ta
Thực là bậc nhất thuyền gia lâu dài."

Nằm trong ngõ nhỏ trên phố Minh Khai, quận Hai Bà Trưng, Hà Nội, chùa Hưng Ký được xây dựng vào cuối triều Nguyễn bởi một tín đồ của Phật giáo. Chùa có tên chữ là Vũ Hưng Tự và mang hiệu là Võ Hưng Truyền Am. Nét nổi bật của chùa mà không đâu có được chính là việc sử dụng nhuần nhuyễn lối trang trí bằng các vật liệu gỗ, sứ kết hợp với phong cách kiến trúc cổ truyền. Từ đó tạo nên ngôi chùa mang kiến trúc có một không hai trong lịch sử kiến trúc Phật giáo Việt Nam.

Đi qua cổng chùa là tới khoảng sân rộng dẫn tới tòa Tam bảo. Tam bảo chùa Hưng Ký có dạng chữ Đinh với ba gian Tiền Đường, Thiêu Hương và Thượng Điện. Phần mái được lợp ngói ống, đầu gắn chữ "Thọ", trên nóc có bày chính giữa một chiếc nạm đựng nước cam lồ.

Hình rồng trên nóc Chùa Hưng Ký
Nguồn: Nhà cổ Việt Nam, di sản văn hóa Việt Nam

Tại phần cổ diềm trang trí các đề tài trong truyện Tây Du Ký miêu tả 81 khổ nạn của thầy trò Đường Tăng trên đường đi Tây Trúc lấy kinh.

Bước tới bậc thềm, ta sẽ thấy rõ hơn toàn bộ cột kèo, quá giang, xà đều được bằng bê tông cốt thép, phía ngoài tráng lớp granito màu hồng nhạt. Tại hai gian đầu hồi khắc họa hai tòa Thập điện Diêm vương miêu tả chân thực và sống động cảnh sắc trần gian và ngục tối.

Mỗi bên động có 5 vị Diêm vương, 2 vị Thiên vương và nhiều tượng khác. Tác phẩm này do một nghệ nhân có tay nghề của làng Bát Tràng nặn bằng đất, quét màu, tráng men rồi đem nung.

Bên trong tòa Tam bảo được bài trí tượng Phật tổ và Mẫu Liễu Hạnh. Chính giữa Phật điện là pho tượng Phật A Di Đà trong tư thế thiền định theo lối kết già. Bức tượng này cao tới 3,86m với phần bệ cao 1,3m, được đánh giá là pho tượng lớn và đồ sộ nhất.

Quần thể gồm tại Chùa Hưng Ký

Quần thể di tích chùa Hưng Ký còn bao gồm đình Tam Thánh và điện Mai Sau nằm tại khuôn viên chùa. Điện Mai Sau có tiền tế, thiêu hương, cung cấm, ngũ môn. Tại đây trang trí các bức tranh đắp bằng sứ màu như Bát tiên Nam Hải, tích chuyện Liễu Hạnh quy Phật, tượng bà Quế Nương, bà Nhị Nương, Thánh Thiên... Sân điện có bể nước và non bộ.

Với những giá trị về văn hóa, lịch sử, tâm linh, chùa Hưng Ký đã được Bộ Văn hóa-Thể thao và Du lịch xếp hạng bảo tồn năm 1992, xếp hạng Di tích kiến trúc nghệ thuật quốc gia năm 1996.

Quần thể gồm tại
Chùa Hưng Ký

Nguồn: Giáo hội Phật giáo Việt Nam

GỐM SINH HOẠT

MƯỜI MÀU MƯỜI VẺ

Làng gốm Bát Tràng xưa
Ảnh: Gốm sứ Bát Tràng

Bài: Nam Anh
Ảnh: Thu Anh, Sưu tầm

Gốm sứ ra đời từ đất, kết tinh từ tài hoa và trí tuệ của con người. Từ xa xưa người ta đã biết dùng đất sét để tạo ra gốm, lợi dụng những đặc tính của nó để sử dụng với rất nhiều chức năng. Cũng từ ấy, gốm được biến hoá trở thành những vật dụng quan trọng giúp ích cho đời sống vật chất và tâm linh của người Việt, mang những chức năng khó có thể thay thế bởi các loại vật liệu khác.

Chum gổm
Ảnh: locbinhngamruou.com

CHỨC NĂNG CHỨA, ĐỰNG

Đây là chức năng quan trọng nhất khi đồ gốm xuất hiện. Với một đất nước nông nghiệp nhiệt đới, các sản phẩm nông – ngư nghiệp rất dễ bị hư hỏng và thiu thối. Loại đồ đựng, đồ bảo vệ bằng gốm sẽ giúp ích đắc lực để tránh tác hại của chuột bọ, côn trùng... Đồ đựng bằng gốm khiến vật được chứa đựng không bị ô nhiễm, không ngấm nước, không độc hại và hạn chế quá trình lên men, thậm chí, trong một số trường hợp, còn khiến cho thực phẩm có chất lượng cao hơn trong quá trình tích lũy, ngâm ủ như vò đựng rượu, hũ đựng hạt giống cho mùa sau, vò đựng nước mắm, chum muối dưa cà,...

CHỨC NĂNG ẨM THỰC

Trong văn hóa ẩm thực, có lẽ chức năng đầu tiên của đồ gốm là dùng để nấu chín thức ăn. Khi người Việt dần định cư ở vùng đồng bằng, những món ăn từ ngũ cốc và từ những động, thực vật mang bản sắc của châu thổ Bắc Bộ được nấu bằng nồi, niêu đất nung với nhiều hình thức như luộc, kho, ninh, hầm, xáo, bung... còn được bảo lưu đến ngày nay. Trải qua chiều dài lịch sử, những vật dụng bằng gốm xuất hiện trong cách chế biến những món ăn Việt Nam như cơm niêu, cá kho nồi đất, trà ướp sen, ướp nhài được giữ hương trong những vò, lọ gốm miệng nhỏ, nút lá chuối khô; rượu nếp cái hoa vàng ủ lâu năm trong be sành, chum sành... là những đồ ăn thức uống mang lại hương vị đặc biệt. Và chính điều đó đã tạo nên sắc thái riêng, độc đáo trong văn hóa ẩm thực của người Việt.

Sản phẩm gốm trưng bày tại showroom Gốm Long Loan

CHỨC NĂNG CÔNG CỤ SẢN XUẤT

Cách đây khoảng 5.000 năm, đồ gốm đã trở thành công cụ dùng để in – trang trí hoa văn. 30 con dấu đất nung tìm thấy trong di chỉ văn hóa Hoa Lộc là một ví dụ điển hình. Đến thời đại đồ đồng, với sự phát triển của kỹ thuật pha chế kim loại, từ giai đoạn Phùng Nguyên đến Đông Đậu, Gò Mun, đồ gốm có thêm chức năng là những công cụ làm khuôn, tạo dáng cho đồ đồng. Không thể phủ nhận đóng góp của các công cụ gốm trong lĩnh vực luyện kim với thành tựu rực rỡ của nghệ thuật Đông Sơn sau này.

Sản phẩm gốm trưng bày tại Triển lãm Gốm Nghệ thuật Việt Nam - 2021

Sản phẩm gốm trưng bày tại Triển lãm Gốm Nghệ thuật Việt Nam - 2021

CHỨC NĂNG TRANG TRÍ

Ngay từ những mảnh gốm thô trang trí hoa văn lược hoặc văn chải tìm thấy trong di chỉ văn hóa Hòa Bình đã thể hiện một trong những đặc trưng và ưu thế của đồ gốm là tính trang trí. Cùng với khả năng sáng tạo ra đồ gốm, người Việt cũng sáng tạo ra những thủ pháp tạo hình và trang trí trên gốm, để loại vật dụng này ngày càng làm đẹp thêm cho cuộc sống. Trên thực tế, đồ gốm vừa có những phẩm chất của hội họa, vừa có ưu thế của thể loại điêu khắc. Vì vậy, chức năng trang trí, bày đặt của đồ gốm được phát huy hơn bao giờ hết trong bối cảnh hội nhập và giao lưu quốc tế hiện nay.

CHỨC NĂNG NGHI LỄ

Quần thể gốm tại Kinh thành Huế
Nguồn: Đài Tiếng nói Việt Nam

Đồ gốm còn có chức năng là đồ nghi lễ, đồ thờ từ rất sớm. Vào giai đoạn cuối của văn hóa đá mới đã xuất hiện các loại mâm bồng bằng đất nung phục vụ cho nhu cầu tín ngưỡng, thờ cúng. Chính chức năng độc đáo và quan trọng này của đồ gốm đã dẫn đến việc hình thành một loại hình sản phẩm đặc trưng – gốm thờ. Đồ gốm được dùng thường xuyên với tư cách là vật dụng được bày biện cố định trên ban thờ. Trải qua thời gian, các đồ thờ bằng gốm được thay đổi từ chất liệu đất nung sang dạng sành, rồi gốm men và sứ. Hiện nay, gốm thờ với đa dạng thể loại có mặt ở hầu hết những nơi thờ tự, từ các công trình kiến trúc tôn giáo công cộng như đình, chùa, đền, miếu, lăng, phủ... đến ban thờ tư gia.

Gốm nghệ thuật:

SẮC GỐM NGÀY NAY

Bài: Thu Anh

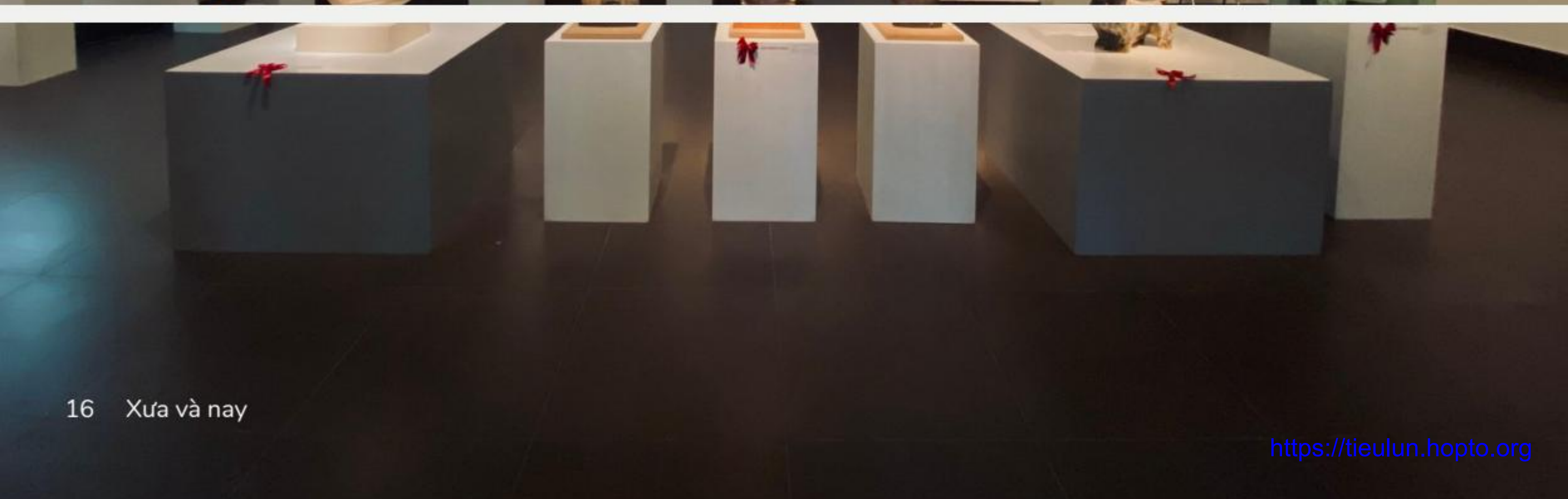
Ảnh: Thu Anh

Nền gốm sứ nghệ thuật Việt Nam nói chung và các sản phẩm gốm sứ trang trí thủ công mỹ nghệ nói riêng đều là nét đẹp của dân tộc suốt từ xưa đến nay. Trải qua sự phát triển nhanh chóng từ những kinh nghiệm làm nghề gốm sứ học hỏi được cả trong nước và quốc tế, gốm sứ nghệ thuật Việt Nam ngày càng phong phú và đầy tính sáng tạo. Ngày nay các sản phẩm gốm nghệ thuật được hình thành nhờ sự đúc kết tinh hoa của gốm sứ dân tộc kết hợp với trí tưởng

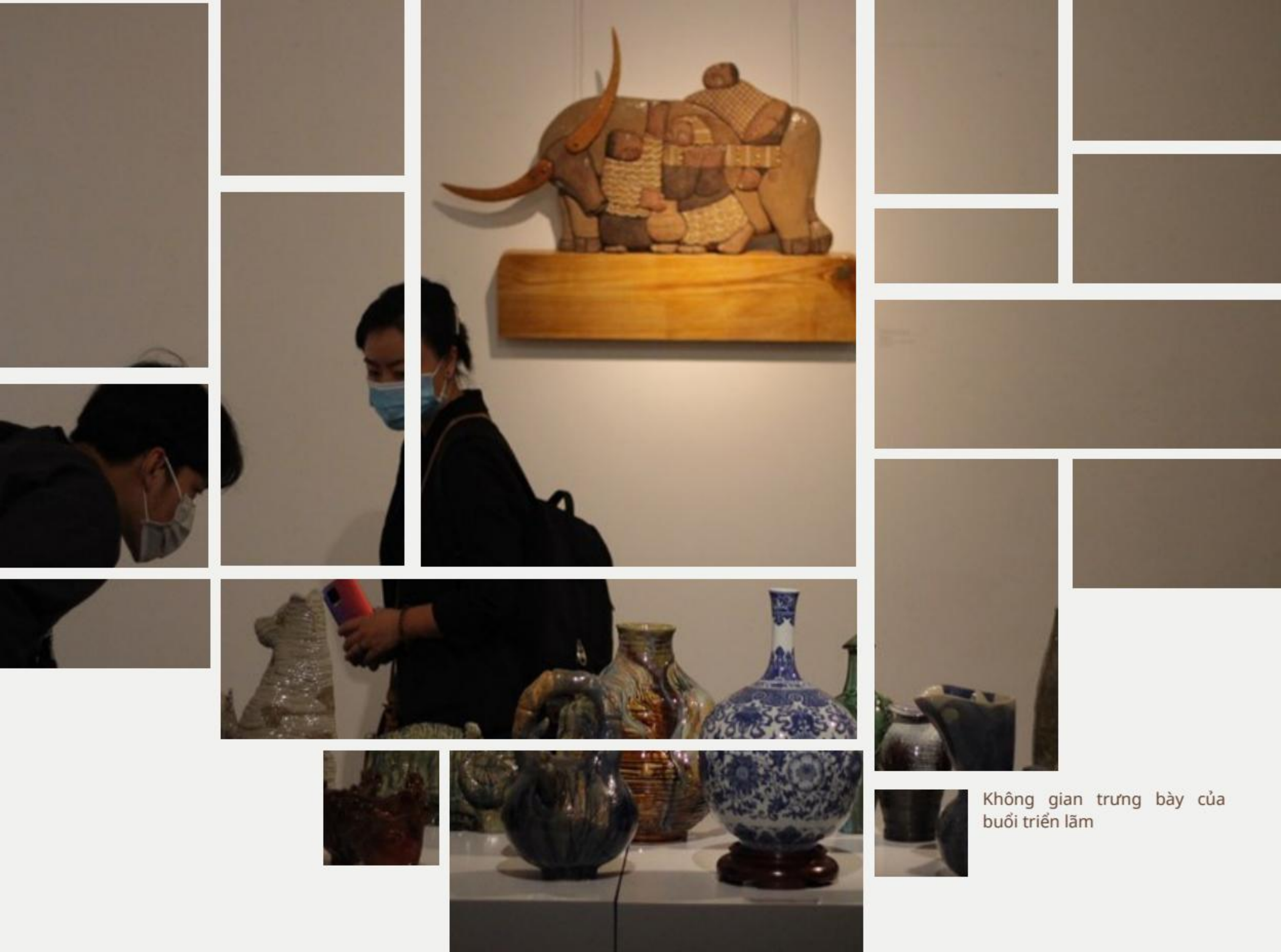
tượng phong phú, sự sáng tạo không hạn mức của người nghệ nhân để cho ra đời những tác phẩm độc đáo và tinh tế. Rất nhiều hình thức nổi bật và mới lạ của gốm được tạo ra như tranh gốm sứ, tượng gốm sứ sức các nhân vật thần tiên, các linh vật biểu trưng cho may mắn, phúc lộc; các tác phẩm ly rượu bình rượu chạm khắc; còn có các sản phẩm bình hoa gốm sứ khảm nạm...

Không gian trưng bày của buổi triển lãm

Không gian trưng bày của buổi triển lãm

Triển lãm Gốm nghệ thuật Việt Nam - 2021 do Cục Mỹ thuật, Nhiếp ảnh và Triển lãm (Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch) tổ chức nhằm tôn vinh thành quả sáng tạo, tâm huyết rất đáng trân trọng của các tác giả trong việc gìn giữ và phát huy tinh hoa nghệ thuật gốm truyền thống xen lẫn hơi thở của thời đại. Triển lãm được diễn ra từ ngày 20-27/10 tại Bảo tàng Mỹ thuật Việt Nam và là dịp để công chúng yêu nghệ thuật được thưởng thức sự đa dạng của các chất liệu gốm và phong phú trong tạo hình tác phẩm. Sự kết hợp của hội họa và điêu khắc trong sáng tạo kiểu dáng, sự kế thừa của gốm truyền thống hòa quyện với những tìm tòi mới trong màu men, hình khối, trang trí đã tạo nên những tác phẩm gốm hiện đại mang giá trị thẩm mỹ và nghệ thuật cao.

MỘT SỐ TÁC PHẨM

TRÚNG BÀY TẠI

TRIỂN LÃM

Ảnh: Thu Anh

Tác phẩm "Câu chuyện trẻ thơ" _ Nghệ nhân Lê Văn Khuy

Tác phẩm đèn sứ thấu quang
"Hà Nội trong tôi" - Nghệ nhân
Nguyễn Danh Tú

Tác phẩm "Ký ức" - Nghệ nhân
Nguyễn Văn Đô

Tác phẩm "Xâm nhập" - Nghệ nhân
Nguyễn Văn Đô

Tác phẩm "Vũ Môn" - Nghệ nhân
Hoàng Mai Thiệp

Tác phẩm "Khiết hương", "Rong chơi",
"Thạch liên" - Nghệ nhân Trần Đức Tân

Tác phẩm "Uyên ương" - Nghệ nhân
Trần Anh Tú

TỪ BÙN ĐẤT ĐẾN THỨ ĐỒ TÌNH XẢO

Bài: Tiến Vũ/Ảnh: Thu Anh, Sư tử

Đồ gốm sứ ra đời cách đây 4000 năm vào thời kỳ văn hóa Phùng Nguyên.

Dọc hai bên bờ sông là nơi sinh sống của người Việt, các sản phẩm gốm sứ đã không ngừng phát triển và hoàn thiện để hiện diện trong mọi lĩnh vực của đời sống như đồ thờ cúng, công cụ sản xuất, đồ trang trí,....

Quy trình làm gốm cần những nguyên liệu gì, trải qua những công đoạn nào để tạo ra một sản phẩm hoàn chỉnh là điều khiến không ít người băn khoăn. Các nghệ nhân đã tỉ mỉ, chăm chút đến từng chi tiết nhỏ nhất và tuân thủ nghiêm ngặt quy trình sản xuất để có một sản phẩm hoàn hảo đến tay người tiêu dùng. Biết được những công đoạn tạo ra gốm sứ sẽ giúp ta thấy mỗi một sản phẩm gốm sứ chính là một tác phẩm nghệ thuật được dày công chế tác.

Xử lý & Pha chế nguyên liệu

Đây là bước quan trọng để làm ra một sản phẩm gốm chất lượng. Nguyên liệu chính thích hợp là đất sét trắng với độ dẻo cao, hạt mịn, ít tan trong nước. Điều này giúp cho việc chế tác ra những sản phẩm gốm sứ đạt chất lượng cao.

Đất sét sau khi được khai thác thường rất rắn nên phải được tưới nước rồi dùng mai thái mỏng. Sau đó, đất sẽ được loại bỏ những tạp chất và dùng chân nhào thật kỹ rồi đắp thành từng đồng lớn. Đất sẽ được thái đi thái lại nhiều lần để tạo nên độ mịn, dẻo. Bước làm gốm đầu tiên này gọi là thấu đất.

Tạo dáng cho sản phẩm gốm

Sau khi đất được luyện kỹ vừa và có độ dẻo nhất định, sẽ được nặn thành dây dài, to bằng cổ tay. Người thợ sau đó sẽ chuốt ngắt từng đoạn, khoanh trũng giữa bàn xoay.

Đất sẽ được vò thật nhuyễn trước khi đưa vào bàn xoay. Sau đó người thợ sẽ đặt đất vào bàn xoay, vỗ cho dính thật chặt rồi lại nén và kéo sao cho đất nhuyễn dẻo mới “đánh củ” đất và “ra hương” chủ yếu bằng hai ngón tay bên phải. Sau quá trình đó, người thợ sẽ dùng sành đan để định hình sản phẩm.

Trang trí hoa văn

Trong công đoạn này, nghệ nhân sẽ dùng bút lông vẽ các loại hoa văn trực tiếp trên nền mộc. Những nghệ nhân có tay nghề cao sẽ biết trang trí sao cho hoa văn họa tiết hài hòa với hình dáng sản phẩm gốm. Chính điều này đã nghệ gốm lên mức nghệ thuật và những sản phẩm gốm sứ là những tác phẩm đắt giá.

Chế tạo men & tráng men sản phẩm

Men thường được những nghệ nhân chế tạo theo phương pháp ướn bằng cách cho đất sẽ đã nghiền lọc kỹ trộn đều với nhau rồi khuấy cho tan nước. Khi nước lắng xuống, họ sẽ bỏ phần nước trong ở trên và phần bã đọng ở dưới đáy đi, chỉ lấy phần men bóng lơ lửng ở giữa để phủ bên ngoài sản phẩm.

Ngay khi sản phẩm mộc hoàn thành, người thợ sẽ đem đi nung sơ ở nhiệt độ thấp rồi sau đó tráng men hoặc tráng men trực tiếp lên trên rồi mới đem đi nung

Nung sản phẩm gốm sứ

Công đoạn đốt lò trở thành khâu quyết định sự thành hay bại của một mẻ gốm. Vì vậy, thời khắc nhóm lò trở nên vô cùng thiêng liêng với những người thợ làm gốm. Người thợ cả cao tuổi nhất sẽ thắp ba nén hương và thành kính cầu mong trời đất và thần lửa phù giúp. Khi nung, lửa trong lò sẽ theo nguyên tắc nâng nhiệt dần dần để lò đạt tới nhiệt độ cao nhất và khi gốm chín thì sẽ hạ nhiệt độ từ từ. Đây chính là bí quyết thành công của khâu đốt lò nung gốm.

Sau khi nung xong, họ sẽ bịt hết các cửa lò, lỗ xem lửa để làm nguội từ từ, quá trình này sẽ kéo dài 2 ngày 2 đêm. Sau đó cửa lò sẽ được mở ra và để tiếp 1 ngày 1 đêm rồi mới tiến hành ra lò, phân loại và sửa chữa các sản phẩm lỗi trước khi mang đi phân phối.

Ảnh: Gốm sứ Bát Tràng

Nói tới làng gốm Bát Tràng là nhắc tới một địa chỉ thân quen của khách du lịch trong và ngoài nước khi đến với địa danh Thăng Long - Hà Nội, để tìm hiểu những vẻ đẹp tiềm ẩn của thủ đô Hà Nội qua ngàn năm văn hiến. Gốm sứ Bát Tràng luôn luôn hấp dẫn du khách trong và ngoài nước bởi vẻ đẹp mộc mạc và giản dị, mang theo hồn dân tộc qua sự phong phú về số lượng và chủng loại gốm. Nhiều sản phẩm mang những nét đẹp riêng và đặc sắc không giống với bất cứ nơi nào.

LÀNG GỐM

Bát Tràng

Bài: Hiền Linh
Ảnh: Tiến Vũ, Sưu tầm

Ngôi làng 500 năm tuổi

Bát Tràng nép mình bên tả ngạn của sông hồng, thuộc huyện Gia Lâm, cách trung tâm Thủ đô Hà Nội khoảng hơn 10km về phía Đông – Nam. Ngôi làng có lịch sử hơn 500 năm gắn bó với nghề sản xuất gốm sứ truyền thống.

Từ xa xưa, gốm sứ Bát Tràng đã đi sâu vào tâm thức người Việt Nam:

“Uống chung một chén Bát Tràng
Rồi mai em có sang ngang cũng đành
Áo hồng, men ngọc, tóc xanh
Dòng sông quê mãi long lanh mộng vàng
Ước gì anh lấy được nàng
Để anh mua gạch Bát Tràng về xây”

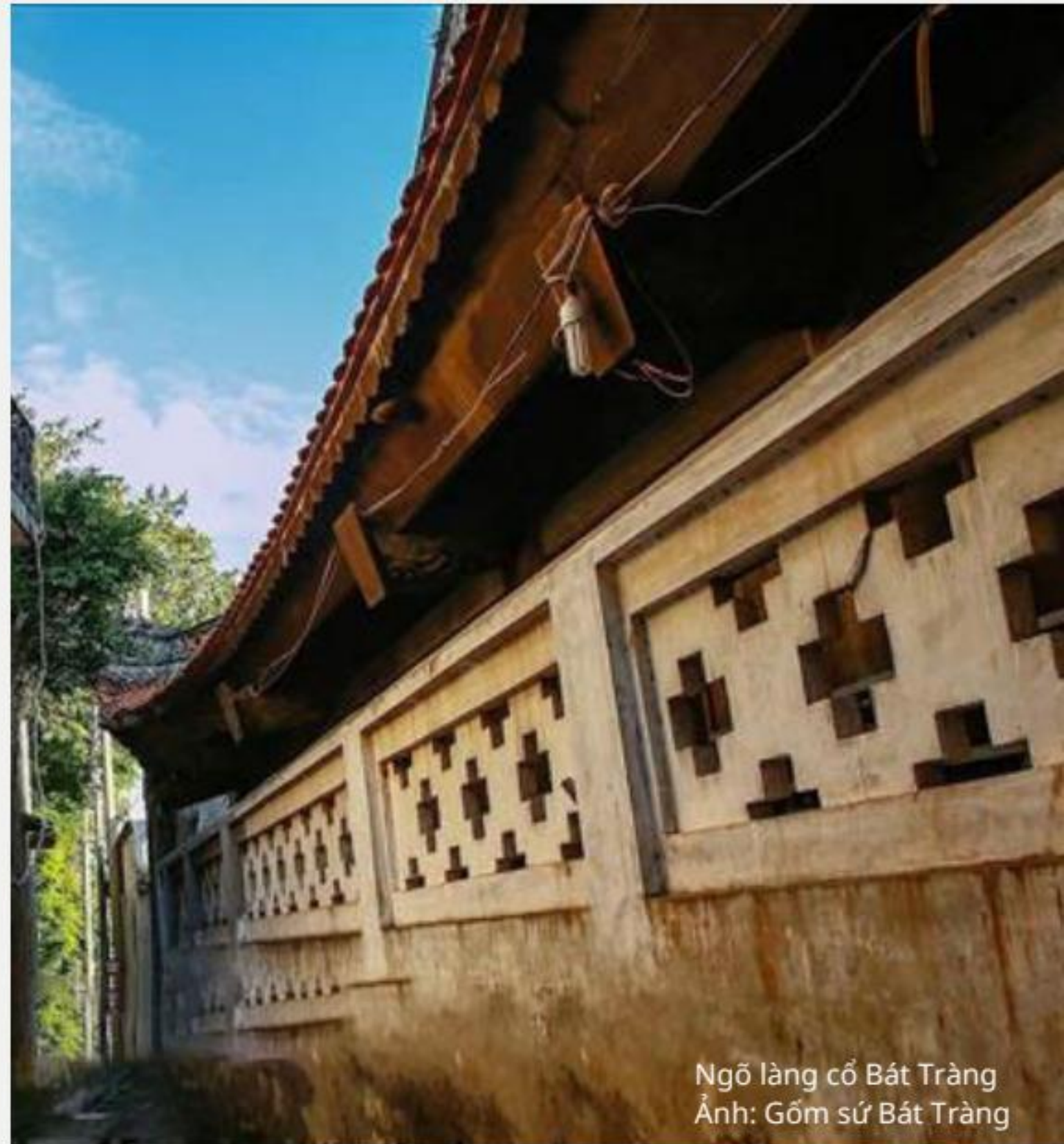

“
|TVC Làng gốm Bát Tràng|

”

Nghệ thuật làm gốm của Bát Tràng đã được hình thành từ thời Lý, khi Lý Công Uẩn quyết định dời đô về Thăng Long. Người dân truyền tai nhau rằng, các dòng họ gốm nổi tiếng của làng Bồ Bát, Ninh Bình bao gồm họ Trần, Vương, Lê, Phạm đã quyết định đưa các nghệ nhân, thợ gốm và gia đình dời làng di cư về thành Thăng Long để lập nghiệp. Họ dừng chân tại vùng 72 gò đất trắng làng Minh Tràng, và địa danh Bạch Thổ phường (phường Đất Trắng) có từ đó để nghề gốm phát triển thành Bát Tràng về sau.

Ngõ làng cổ Bát Tràng
Ảnh: Gốm sứ Bát Tràng

Mang đậm dấu ấn văn hoá

Gốm sứ Bát Tràng còn là tập hợp của những bức tranh dân gian thể hiện được đầy đủ và sống động những phong tục tập quán, đời sống sinh hoạt thường ngày của người dân xưa và nay: các bức tranh Đông Hồ; cảnh chú bé thổi sáo chăn trâu, cây đa, bến nước, sân đình... Qua bàn tay khéo léo của người nghệ nhân gốm, những cảnh đồng quê, sơn thủy hữu tình, đều được thể hiện lên từng sản phẩm.

Gốm sứ Bát Tràng còn là tập hợp của những bức tranh dân gian thể hiện được đầy đủ và sống động những phong tục tập quán, đời sống sinh hoạt thường ngày của người dân xưa và nay: các bức tranh Đông Hồ; cảnh chú bé thổi sáo chăn trâu, cây đa, bến nước, sân đình... Qua bàn tay khéo léo của người nghệ nhân gốm, những cảnh đồng quê, sơn thủy hữu tình, đều được thể hiện lên từng sản phẩm.

Đình làng Bát Tràng

Người thợ gốm làng gốm sứ Bát Tràng quan niệm, sản phẩm gốm không khác gì một cơ thể sống, do có sự kết hợp hài hòa của ngũ hành: Kim – Mộc – Thủy – Hỏa – Thổ và trong đó còn mang lại cả yếu tố tinh thần - sự sáng tạo của nghệ nhân làm gốm. Lớp men Bát Tràng được phủ thủ công bởi bàn tay tài hoa của những người thợ gốm nên cốt dày, chắc.

Tất cả hòa vào nhau tạo thành bố cục màu sắc thanh thoát từ sự tinh tế của nghệ nhân Bát Tràng. Trải qua nhiều thăng trầm và biến đổi của lịch sử, gốm Bát Tràng vẫn duy trì phát triển trở nên mới mẻ, tinh xảo hơn nhưng vẫn giữ được những vẻ đẹp vốn có, mang đậm dấu ấn văn hóa, lịch sử phát triển của dân tộc.

Chứa đầy giá trị nghệ thuật

Không chỉ có giá trị tinh thần dân tộc, gốm Bát Tràng thực sự là những sản phẩm gốm tinh tế và có giá trị nghệ thuật cao. Hầu hết các sản phẩm của nơi đây làm bằng thủ công, thể hiện tài năng sáng tạo và kinh nghiệm của những nghệ nhân Bát Tràng được lưu truyền qua nhiều thế hệ.

Đây chính là nét đặc sắc và cũng là thế mạnh của làng nghề truyền thống Bát Tràng. Do tính chất của nguyên liệu làm gốm và việc tạo dáng đều làm trên bàn xoay, cùng với việc dùng các loại men khai thác từ sông Hồng truyền thống nên đồ gốm sứ Bát Tràng có bản sắc riêng. Mỗi tác phẩm được làm ra đều mang một nét đẹp mà không đâu có thể so sánh được. Kinh nghiệm để tạo ra những sản phẩm chất lượng được truyền từ những thế hệ đi cha ông của ngôi làng chính là “Nhất xương, nhì da, thứ ba dặt lò”. Nghĩa là đất làm gốm phải bảo đảm độ rắn chắc, kế đó là kỹ thuật tạo men.

Cuối cùng, người thợ gốm phải có kinh nghiệm trong khâu nung lò, để có được sản phẩm gốm sứ Bát Tràng như ý và không bị hỏng hay bị lỗi. Sản phẩm của làng gốm Bát Tràng là sự kết hợp nhuần nhuyễn giữa phương pháp thủ công tinh xảo với sự sáng tạo của nghệ thuật.

Hơn thế, bạn bè quốc tế mỗi khi ghé thăm Việt Nam đều đặc biệt yêu thích những sản phẩm của gốm Bát Tràng. Đến đây, người ta không chỉ được quan sát, tìm hiểu mà còn trực tiếp tham gia làm gốm sứ, tự tạo ra sản phẩm của mình mang giá trị tinh thần sâu sắc, góp phần giúp họ hiểu và yêu thêm con người trên đất nước Việt Nam. Gốm Bát Tràng từ xa xưa đến hiện tại không chỉ được lưu hành trên khắp mọi miền đất nước mà còn vượt xa khỏi biên giới quốc gia. Sản phẩm gốm sứ Bát Tràng như lọ lục bình, song bình, bát vẽ chuồn, bát vẽ tích cổ... đã được các thương lái người Bồ Đào Nha, Nhật, Hà Lan, Pháp... mua với số lượng lớn.

Ngõ làng cổ Bát Tràng

Nhiều nghệ nhân Nhật Bản đã bắt chước phong cách tạo hình, nét vẽ phóng khoáng, màu men đa dạng, giản dị và mộc mạc mà sâu lắng của gốm sứ Bát Tràng để làm đẹp cho tác phẩm của mình.

Trải qua bao thăng trầm của dòng thời gian, giữa cuộc sống hiện tại nhiều sôi động, làng gốm sứ Bát Tràng vẫn giữ nguyên được những nét đẹp tinh hoa vốn có. Những sản phẩm ấy được sinh ra và phát triển trên dải đất Việt Nam, được thổi vào đó tâm hồn của người Việt Nam. Chúng là một nét đẹp về truyền thống văn hóa và tinh hoa của dân tộc đã lưu truyền từ đời ông cha gửi gắm đến hiện tại. Làng gốm Bát Tràng xứng đáng là niềm tự hào về sự sáng tạo và trí tuệ của dân tộc Việt.

TRUNG TÂM TINH HOA LÀNG NGHỀ VIỆT

“

Mang trong mình nét văn hoá sâu sắc của làng nghề truyền thống, cùng những công trình kiến trúc vô cùng độc đáo, sáng tạo, Trung tâm Tinh hoa làng nghề Việt không chỉ là trung tâm văn hóa gốm sứ, công trình là không gian sinh hoạt cộng đồng, gắn kết người dân Bát Tràng.

”

Bài: Hiền Linh
Ảnh: Thu Anh, Sưu tầm

Chị Hà Thị Vinh - Giám đốc công ty TNHH gốm sứ Quang Vinh
Ảnh: Làng nghề Việt Nam

Làng gốm Bát Tràng xưa
Ảnh: Gốm sứ Bát Tràng

Bảo tàng gốm Bát Tràng tọa lạc tại thôn 5, xã Bát Tràng, huyện Gia Lâm, thành phố Hà Nội, cách trung tâm thủ đô khoảng 15km, được khởi công xây dựng vào năm 2018 trên một khu đất rộng 3.700 m², với hy vọng góp phần tái hiện khung cảnh “trên bến dưới thuyền” tấp nập của chợ gốm sứ xưa. Công trình nằm trong dự án “Trung tâm tinh hoa làng nghề Việt” của công ty TNHH Gốm sứ Quang Vinh và hiệp hội làng nghề Hà Nội nhằm mục đích phát triển làng nghề. Từ Bảo tàng

có thể phóng tầm mắt nhìn ra dòng kênh Bắc Hưng Hải phía đối diện. Chị Hà Thị Vinh – giám đốc công ty TNHH gốm sứ Quang Vinh – con cháu đời thứ 15 của dòng họ làm gốm lâu nhất ở Bát Tràng đã quyết định dành dụm gần bộ gia tài, với mức đầu tư lên tới 150 tỷ đồng để xây dựng công trình được gọi là “Trung tâm Tinh hoa làng nghề Việt”, để tôn vinh tổ nghiệp quê hương và bảo tồn, giữ gìn những giá trị tinh hoa văn hóa của làng nghề làm gốm.

KIẾN TRÚC ĐỘC ĐÁO VÀ THU HÚT

Kiến trúc sư Hoàng Thúc Hào, Phó chủ tịch Hội Kiến trúc sư Việt Nam, đã không đắn đo khi chọn ý tưởng cho công trình Trung tâm Tinh hoa làng nghề Việt tại làng gốm Bát Tràng. Ý tưởng đó gắn với kỹ thuật nặn gốm của làng Bát Tràng, điều thể hiện rất rõ tài hoa và sáng tạo của bao nghệ nhân nhiều đời tại đây.

Lấy cảm hứng từ hình ảnh bàn xoay động, như quá trình người thợ chuốt khối đất sét, thổi hồn thành tác phẩm. Phần chính của công trình là 7 xoáy ốc khổng lồ với những mặt cong đa diện, 7 xoáy ốc này tượng trưng cho 7 bàn xoay gốm. Nơi đây có kết cấu 4 tầng. Ngoài ra, tôn trọng nét mộc mạc, bình dị của làng gốm, các vật liệu địa phương như gạch nung và ngói Bát Tràng được sử dụng triệt để.

Tầng 1 – Quảng trường gốm: Nơi các nghệ sĩ trưng bày sản phẩm của mình. Du khách có thể tham quan trải nghiệm. Nơi đây rất rộng, có thể tổ chức các chương trình, sự kiện văn hóa cổ truyền.

Tầng 2, 3 – Trung tâm của bảo tàng gốm: Nơi đây trưng bày các sản phẩm gốm trong suốt quá trình hình thành và phát triển, các gia phả nghề, giúp du khách có thể nhìn lại lịch sử của làng nghề làm gốm.

Tầng thượng – Khu vực đặc biệt: Nơi đây có không gian mở, có nhà hát, khu thương mại, nhà hàng, quán cà phê và các phòng nghỉ của các nghệ nhân... Khu vực này không khác gì một quán cà phê ngoài trời rộng rãi, thoáng đãng. Du khách có thể ngắm nhìn toàn cảnh khu bảo tàng tại đây hay nhìn ra dòng sông Bắc Hưng Hải phía trước.

Nhiều người vẫn gọi công trình này một cách gọn gàng là bảo tàng gốm hay bảo tàng Bát Tràng. Trên nền ý tưởng về lò bầu của người dân Bát Tràng, công trình có giải pháp cho lớp vỏ cũng mang tính văn hóa bản địa. Theo đó, lớp vỏ công trình được sử dụng bê tông cốt thép sợi tuyến tính mỏng, chịu lực hiệu quả, tải trọng không lớn... và việc hoàn thiện sẽ tận dụng tối đa vật liệu truyền thống Bát Tràng như gạch gốm cổ truyền, ngói nung, gạch men mosaic...

THIÊN ĐƯỜNG SÔNG ẢO CỦA GIỚI TRẺ

Nhìn từ dưới lên, du khách sẽ thấy nhiều đường xoắn ốc nối tiếp nhau, như đi lạc vào một hẻm núi hùng vĩ. Chỉ cần giơ máy lên là đã có những tấm ảnh sống ảo chất hết sức.

Ngoài ra, Trung tâm còn gây ấn tượng với quảng trường gốm, nơi trưng bày các sản phẩm thủ công. Các tầng trên là nơi trưng bày các dòng gốm nổi tiếng của làng. Khu vườn trên mái vừa tạo cảnh quan đẹp vừa là không gian xanh để du khách thư giãn, giao lưu.

Trong tương lai, du khách đến Trung tâm có thể trải nghiệm với nghề gốm, đồng thời tham quan những sản phẩm của các nghệ nhân làng nghề và các nghệ sĩ nổi tiếng.. Bảo tàng gốm Bát Tràng hứa hẹn sẽ là điểm đến hấp dẫn dành cho du khách trong và ngoài nước. Không những học hỏi được nhiều điều ý nghĩa về giá trị nghệ thuật, văn hoá truyền thống, khi đến đây chắc chắn bạn sẽ có được những bức hình "sống ảo" chất lượng.

LÀNG GỐM

CHU ĐẬU - HẢI DƯƠNG

Bài: Khánh Loan
Ảnh: Thanh Thanh

Có một học giả người Pháp đã đánh giá: “Nhìn hoa văn Trung Quốc tôi thấy được một sự cầu kì, nhưng nhìn vào hoa văn Việt Nam tôi thấy trái tim mình rung động”.

Gốm Chu Đậu có những hoa văn tinh xảo mang đậm giá trị nhân văn của Phật giáo và Nho giáo nên được gọi là gốm Đạo. Thời kỳ phát triển rực rỡ nhất của gốm Chu Đậu là vào giai đoạn thế kỷ XIV đến thế kỷ XVII. Sau hơn ba thế kỷ thất truyền, nay gốm Chu Đậu đã hồi sinh, trở thành mặt hàng xuất khẩu có giá trị. Không chỉ vậy, sự phục hồi của làng gốm còn tạo ra nhiều tiềm năng phát triển về kinh tế, du lịch làng nghề cho địa phương.

LỊCH SỬ LÀNG GỐM CHU ĐẬU

Làng gốm Chu Đậu nằm ở xã Thái Tân, huyện Nam Sách, tỉnh Hải Dương. Làng nghề đã được hình thành từ thế kỉ XIV, phát triển cực thịnh trong thế kỷ XV, XVI và XVII. Sau đó, do chiến tranh xảy ra, làng nghề dần bị mai một và thất truyền.

Vào năm 1980, ông Makoto Anabuki, Bí thư đại sứ quán Nhật Bản tại Việt Nam lúc bấy giờ trong một chuyến đi công tác tại Thổ Nhĩ Kỳ, đã trông thấy một chiếc bình gốm hoa lam được trưng bày tại Viện Bảo tàng Topkapi Saray (Istanbul).

Kết quả là các nhà khoa học đã tìm thấy nhiều di vật của một trung tâm gốm mỹ nghệ cao cấp mà từ trước đến nay chưa từng được khai quật. Sau đó, sản phẩm gốm Chu Đậu còn được phát hiện ở hai con tàu bị đắm trong vùng biển Pandanan (Philippines) và Cù Lao Chàm (Việt Nam) lần lượt vào năm 1993 và 1997. Hơn 340 nghìn hiện vật trong đó có 240 nghìn hiện vật còn lành lặn đã được trục vớt. Điều này chứng tỏ rằng thời kỳ bấy giờ, gốm Chu Đậu trong thời kỳ đỉnh cao và được xuất khẩu rộng rãi.

Trên bình có dòng chữ Hán: “Thái Hòa bát niên Nam Sách châu, tương nhân Bùi Thị Hỷ bút” (tạm dịch là “Năm Thái Hòa thứ tám (1450), thợ gốm họ Bùi, người châu Nam Sách vẽ chơi”). Ông Makoto đã viết thư nhờ Bí thư Tỉnh ủy Hải Dương thời bấy giờ xác minh xem chiếc bình gốm quý giá đó có xuất xứ từ làng gốm nào. Nhờ những thông tin quý báu này đã giúp cơ quan chức năng thúc đẩy việc điền dã, sưu tầm những dấu vết về làng gốm cổ. Vào tháng 4/1986, Sở Văn hóa - Thông tin Hải Dương tiến hành khai quật di tích Chu Đậu.

LÀNG NGHỀ HỒI SINH DIỆU KỲ

Nhờ những đóng góp không nhỏ của Xí nghiệp Gốm Chu Đậu, nay là Công Ty Cổ phần Gốm Chu Đậu mà sau gần bốn thế kỷ, gốm Chu Đậu đã hoàn toàn hồi sinh. Năm 2001, với sứ mệnh phục hưng dòng gốm cổ Chu Đậu, Công ty đã mời các nghệ nhân từ nhiều tỉnh thành phố về nghiên cứu những nét đặc sắc của gốm Chu Đậu rồi truyền dạy cho người dân địa phương. Hầu hết những người thợ trẻ năm xưa nay đã trở thành những người thợ lành nghề và không ít người được vinh danh là nghệ nhân.

Không chỉ dừng lại ở việc phát triển thương mại, tỉnh Hải Dương còn đầu tư để thôn có cơ hội phát triển du lịch làng nghề. Đường dẫn vào làng được nâng cấp rộng rãi, Đền thờ ông tổ nghề gốm Chu Đậu Đặng Huyền Thông được tu sửa khang trang, các di tích lò gốm cổ, bảo tàng gốm thôn Chu Đậu – nơi lưu giữ nhiều hiện vật gốm cổ được tìm thấy qua các lần khai quật được sửa sang, mở cửa đón khách. Cuộc sống của người dân Chu Đậu từng bước được cải thiện nhờ vào việc phục hưng làng nghề gốm.

Trải qua không ít thăng trầm, thì hiện nay, gốm Chu Đậu đang là dòng gốm duy nhất ở Việt Nam được trưng bày ở 46 bảo tàng của 32 quốc gia trên toàn thế giới. Điều này cho thấy những giá trị quý báu của gốm Chu Đậu.

Các sản phẩm gốm trưng bày tại làng gốm Chu Đậu

GỐM CHU ĐẬU

So với tất cả các làng nghề trong nước và quốc tế, gốm Chu Đậu được sản xuất thủ công và vẽ tay hoàn toàn. Men Chu Đậu là men độc bản, làm từ tro trấu không có bất cứ một loại hoá chất nào.

Hoa văn trên gốm được thể hiện dưới nhiều hình thức như vẽ, khắc, họa, đắp nổi,... mang vẻ phóng khoáng, trữ tình, hài hòa, tinh xảo. Đó là những họa tiết thể hiện đậm đà bản sắc văn hóa dân tộc.

Việt Nam như khung cảnh thiên nhiên, cuộc sống của cư dân, cảnh mục đồng chăn trâu,...

Đặc biệt hơn cả, gốm Chu Đậu từng được Đại tướng Võ Nguyên Giáp tặng 9 chữ vàng “Gốm Chu Đậu - Tinh hoa văn hoá Việt Nam”. Điều đó có nghĩa tất cả kiểu dáng, hoa văn, chữ viết của gốm Chu Đậu đều là thuần Việt.

Gốm của làng Chu Đậu được làm từ đất sét trắng của vùng Trúc Thôn. Sau khi lấy về, họ sẽ hòa đất vào trong nước để lọc rồi thêm phụ gia để phối luyện thành hồ làm gốm.

Các sản phẩm gốm trưng bày tại
làng gốm Chu Đậu

Sau khi đất sét đã mềm, dẻo, đạt được độ mịn cần thiết sẽ được mang đi để chuốt và nặn trên bàn xoay. Từ khâu nặn, đúc gốm cho đến khâu vẽ và trang trí hoa văn đều được làm thủ công bởi những người thợ tài ba của làng Chu Đậu. Chính vì vậy, khi gốm ra lò luôn có chất lượng và những đặc điểm riêng phân biệt với gốm sứ ở nơi khác.

Để sản phẩm đạt đến sự tinh xảo, bí quyết của người thợ làng Chu Đậu chính là vẽ dưới men rồi mang đi nung trong lò sau đó phủ thêm lớp men tam thái rồi mang đi nung lại một lần nữa. Bởi vậy mà những sản phẩm gốm của làng Chu Đậu kể cả khi đã bị chôn vùi dưới lòng đất hay chìm dưới đáy biển qua hàng thế kỷ vẫn giữ được nguyên vẹn cả màu sắc lẫn kiểu dáng.

Bác Nguyễn Hữu Hiệp - Phó Tổng giám đốc tập đoàn gốm Chu Đậu nhấn mạnh: “Hoa văn Chu Đậu chủ yếu là văn hóa Việt mà đặc biệt nhất là “phóng bút”. Trung Quốc là công bút rất công phu, tỉ mỉ nhưng riêng Chu Đậu là tay vẽ rất thoải mái tạo nên đã “thổi hồn” vào gốm những con chim trông như đang bay trên trời hoặc là một cánh hoa đang nở... Đó là điểm khác biệt của gốm sứ Chu Đậu.”

Bác Nguyễn Hữu Hiệp - Phó Tổng
giám đốc tập đoàn gốm Chu Đậu

Sản phẩm gốm trưng bày tại
làng gốm Chu Đậu

Nghệ nhân Hạ Bá Định: *Hồi sinh tinh hoa làng gốm*

Bài: Khánh Loan

Ảnh: Thanh Thanh

Sau hơn ba thế kỷ bị thất truyền, Làng Gốm Chu Đậu đang dần được hồi phục và trở thành một trong những đại diện tiêu biểu của gốm Việt Nam. Nghệ nhân Ưu tú Hạ Bá Định là một trong những nghệ nhân lớn tuổi đóng vai trò quan trọng trong việc tái sinh làng gốm Chu Đậu.

Tuy đã ngoài 80 tuổi, cụ Hạ Bá Định vẫn mang một tình yêu to lớn dành cho gốm. Cả cuộc đời cống hiến, nghệ nhân Hạ Bá Định vẫn hàng ngày rong ruổi trên chiếc xe máy cũ, di chuyển từ Thành phố Hải Dương đến huyện Nam Sách để vừa vẽ, vừa dạy, vừa nói chuyện về tinh hoa gốm Chu Đậu. Cụ Định mang trọn tâm huyết của mình để truyền dạy nghề gốm cho lớp trẻ, với khát vọng khôi phục và phát triển làng gốm Chu Đậu.

Trọn đời với gốm, miệt mài truyền lửa ở tuổi bát tuần

Từ khi còn đi học tại Đại học Mỹ thuật Công nghiệp, cậu thanh niên Hà Bá Định đã có những kiến thức về Gốm. Sau này, trải qua quãng thời gian vừa học vừa làm tại Nhà máy gốm sứ Hải Dương, rồi làm thiết kế mỹ thuật, đến khi về hưu thì Công ty Cổ phần Gốm Chu Đậu mời nghệ nhân về. Trong quá trình truyền dạy, giáo trình của cụ không phải kiếm đâu xa vì hoàn toàn có thể khai thác từ những hiện vật gốm cổ được phát hiện ở nơi đây, kết hợp cùng kiến thức lịch sử của đất nung thời Lý, Trần, Lê Sơ.

Nghệ nhân Hà Bá Định

“ Vì đây thực sự là đất gốm nên “đôi vai” của gốm Chu Đậu ngày xưa hay bây giờ đều hết sức nặng nề. “Nặng nề” ở đây có nghĩa là phải làm sao để sáng tạo mà vẫn giữ được nét truyền thống riêng biệt.” - Cụ Định chia sẻ.

Nét vẽ của gốm Chu Đậu được cách điệu lấy cảm hứng từ đặc trưng bức họa của các thời xưa cổ, hoa văn mỗi ngày một phong phú và đa dạng. Những khách đến tham quan và du lịch đặt nghệ nhân Hạ Bá Định vẽ, những cái rất khó nhưng mà cụ đều đưa ra tinh thần thuần Việt, không lai căng ở đâu cả.

“Nhất liệu, nhì nung, tam hình, tứ họa” chính là những điều quan trọng nhất của gốm Chu Đậu. Trong đó, “họa” trong gốm Chu Đậu rất tự nhiên, mềm mại. Các tác phẩm vẽ gốm đều do người vẽ tự sáng tác ra và ít qua vẽ nháp. Có nhiều tác phẩm thể hiện phong cảnh tự nhiên đồng quê Việt Nam, cảnh hát quan họ, cảnh vui vẻ sản xuất của người nông dân...

Nhất liệu, nhì nung, tam hình, tứ họa

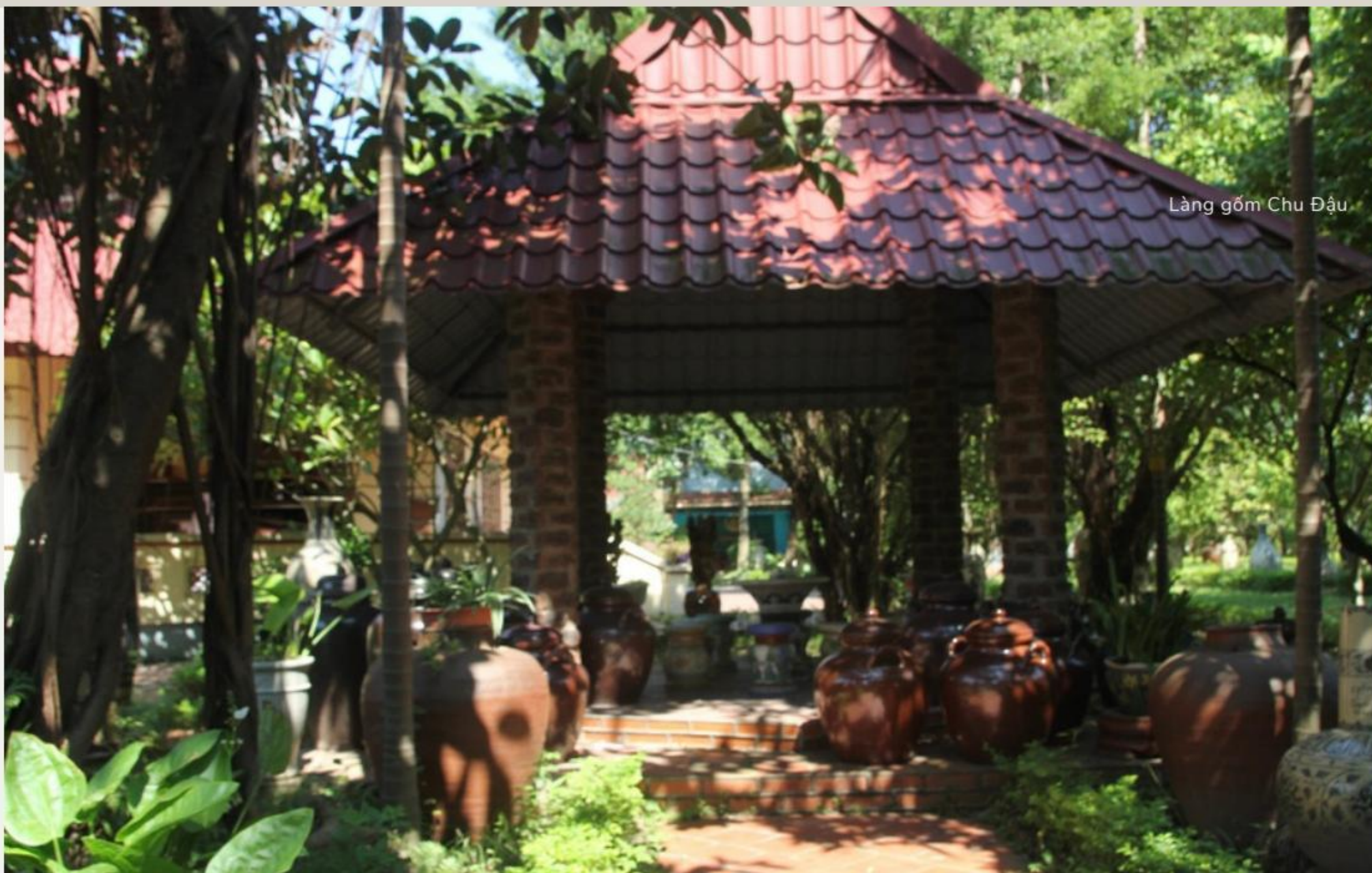

Nghệ nhân Hà Bá Định

Sự kết hợp giữa đất sét mềm với đá hoặc thạch anh được ví như đôi vợ chồng, một người thì nóng tính, người thì dịu dàng thì thế nào cũng có sự kết hợp. Nghệ nhân phải đưa vào đó một sự dung hòa, sự hoà hợp thì mới tạo nên được kết cấu bền chặt. Tất cả phải dùng kỹ thuật.

Với cụ Định, những sản phẩm phải được xuất phát từ tâm hồn người nghệ sĩ. Lấy ví dụ từ chiếc lọ tỳ bà. Chữ “tỳ bà” là tên một cây đàn, được làm bằng gỗ của người Mông Cổ chứ không phải từ “bà” là nữ tính, mong manh. Thế nên phải hiểu được cái ra đời của nó mới có thể thấu hiểu và cảm nhận nó.

Dạy được cái “hồn” để cảm nhận thì mới là cái khó

Cái khó khăn mà người thầy gốm luôn trần trở về các học trò, họ đều là những con em nông dân nên chưa hiểu trách nhiệm cụ phải gánh vác. Truyền thống của gốm Chu Đậu từ xưa là như vậy, mọi thứ được kết nối và ăn nhập với nhau để tạo nên những đường nét vô cùng đặc trưng của gốm Chu Đậu. Đối với nghệ nhân Hạ Bá Định: “Người ta vẽ được không phải là vấn đề, nhưng dạy được cái hồn người ta cảm nhận thì mới là cái khó. Có những đợt mở

lớp không có học sinh, hay học sinh đến được vài buổi rồi bỏ, tôi rất buồn, nhưng cũng có thể thông cảm được cho các cháu. Có thể lớn thêm vài tuổi nữa chúng mới hiểu được giá trị và yêu thích gốm. Khi đó quay lại học cũng không muộn, chỉ sợ lúc đó tôi không còn trên đời này nữa để truyền nghề.” Hiện tại, gốm Chu Đậu ngày càng được mở rộng với nhiều nghệ nhân, vì vậy những lo lắng của cụ Định đã vơi bớt đi phần nào.

Vì đã có những “đàn anh, đàn chị” dẫn dắt lớp học viên trẻ mới vào nghề.

Với những tâm huyết của mình cho nghề gốm, năm 2016, nghệ nhân Hạ Bá Định đã được Chủ tịch nước tặng Bằng khen vì đã có nhiều đóng góp trong việc gìn giữ và phát triển gốm Chu Đậu. Suốt mấy chục năm đôi tay dành trọn cho gốm sứ, chưa bao giờ có ý định bỏ cuộc, nghệ nhân Hạ Bá Định vẫn một lòng nuôi nôi tâm sự, làm sao để thế hệ sau giữ gìn và tiếp nối môn nghệ thuật truyền thống này.

Nghệ nhân

Hà Văn Long

“NGHỀ GỐM KHÔNG DỄ MAI MỘT”

Bài: Khánh Loan

Ảnh: Tiến Vũ

Sinh ra trong làng nghề Bát Tràng, chứng kiến sự chuyển mình liên tục của gốm sứ theo thời gian, nghệ nhân Hà Văn Long không lo sợ mất đi những ‘dòng máu’ của nghề, vì gốm sứ vốn dĩ luôn là nét đẹp của văn hóa thuần Việt. Nghệ nhân Hà Văn Long, Chủ doanh nghiệp Gốm sứ Long Loan với hơn 20 năm xây dựng và phát triển, thương hiệu Gốm sứ Long Loan đến nay đã có chỗ đứng trong lĩnh vực sản xuất đồ thờ, đồ tâm linh gốm sứ Bát Tràng. Nếu không có tình yêu nghề, không có “dòng máu ngầm” chảy trong người, chắc hẳn sẽ không có thương hiệu nổi tiếng lớn mạnh nhất nhì làng nghề Bát Tràng.

Phóng viên: Được biết, nghệ nhân Hà Văn Long đã có nhiều năm kinh nghiệm trong nghề gốm. Vậy quá trình “gây dựng cơ đồ” của anh được bắt đầu như thế nào?

Nghệ nhân Hà Văn Long: Gia đình tôi có truyền thống làm gốm ba đời nay, từ khi sinh ra tôi đã thấy gốm sứ, tự bản năng biết được mình sẽ theo nghề. Năm 20 tuổi, tôi được gia đình tin tưởng giao “đứng lò” - một công đoạn quan trọng để tạo nên sản phẩm hoàn chỉnh. Tôi có một thời gian làm công nhân của Xí nghiệp sứ Bát Tràng, khi “đu lông đủ cánh” thì quyết định mở cửa làm lò và không ngừng phát triển đến ngày hôm nay.

Tôi đã trải qua khá nhiều thời khắc cũng mấy chục năm rồi, từ những lúc bị lò than đến giờ chuyển sang công nghệ lò gas tân tiến, hiện đại hơn. Gốm sứ cũng phát triển theo sự chuyển biến của xã hội.

Xưởng Gốm Long Loan

Tôi làm gần như là văn hóa thuần Việt, làm gốm tâm linh rồi gốm trang trí và có cả những món đồ làm theo phương Tây. Thị trường cần gì thì mình cung đấy. Môn nghệ thuật này thì nó khá đa dạng, nó theo từng khoảnh khắc, từng thời gian.

Phóng viên: Gốm là bộ môn nghệ thuật đòi hỏi sự khéo léo và có tính kỹ thuật cao, theo anh, yếu tố quan trọng nào để mọi người đánh giá được tay nghề của một nghệ nhân làm gốm?

Nghệ nhân Hà Văn Long: Nếu là một nghệ nhân được Nhà nước phong tặng danh hiệu, việc đầu tiên là sản xuất hàng đúng chất lượng, đúng thị hiếu của thị trường. Tôi nghĩ mọi người đều đồng ý rằng tay nghề của một nghệ nhân được đánh giá cao, phải đảm bảo được 3 yếu tố: chất lượng, giá cả hợp lý và thị trường chấp nhận.

Bên cạnh đó, sản phẩm gốm có thể suy xét theo nhiều phương diện như men màu, vẽ, đắp nặn, gọi là yếu tố cơ bản nhất. Trong những yếu tố sơ đẳng này, chỉ cần một mảng nổi bật, ấn tượng, nghệ nhân cũng có thể đã được vinh danh.

Showroom Gốm Long Loan

Showroom Gốm Long Loan

Phóng viên: Trong thời điểm giao lưu văn hóa ngày càng phổ biến, anh có liên kết xuất khẩu gốm ra nước ngoài hay không? Và hiệu quả đạt được như thế nào?

Nghệ nhân Hà Văn Long: Ngày trước, xưởng có làm với người nước ngoài nhưng mà sau một thời gian dài thì thị trường cũng gây nhiều cái khó để có thể cạnh tranh. Nhất là bên Trung Quốc, nghệ nhân của họ rất chắc tay nghề, dây chuyền sản xuất hiện đại, giá thành rẻ nên nhiều người dùng chuộng hàng Trung Hoa nội địa.

Hiện tại tôi làm thị trường trong nước nhiều hơn, một số nhà trong làng nghề vẫn đang làm hàng xuất khẩu, nhưng hơn chục năm nay xưởng nhà tôi tập trung vào nội địa.

Sản phẩm gốm trưng bày tại showroom
gốm Long Loan

Nghệ nhân

Tú
Trần

Bài: Thanh Thanh
Ảnh: Tiến Vũ

Khi đang là sinh viên ngành Kinh tế, chàng trai sinh năm 1995 - Trần Anh Tú đột ngột chuyển hướng về làng tiếp nối sự nghiệp làm gốm của gia đình. Hành trình theo đuổi tình yêu với gốm Việt của chàng trai đã truyền cảm hứng cho những người trẻ dám dấn thân và dũng cảm với đam mê.

“

| Phóng sự về nghệ nhân Trần Tú |

”

RÊ NGANG ĐỂ THEO ĐUỔI ĐAM MÊ

Sinh ra trong gia đình có truyền thống làm nghề gốm với bố mẹ đều là nghệ nhân kỳ cựu của làng gốm Bát Tràng, Tú Trần đã sớm được tiếp xúc với gốm từ khi còn bé.

Tuổi 16, 17, chàng trai bắt đầu phụ giúp cha mẹ đóng gói hàng hoá và theo chân cha đến xưởng gốm, xem những người công nhân biến hoá những miếng đất sét thành những tác phẩm nghệ thuật. Trong mắt cậu thiếu niên lúc ấy, làm gốm là một công việc khó khăn, vất vả nên không muốn theo đuổi. Vì vậy anh đã lựa chọn vào ngành kinh tế.

Trong vòng 2 năm thử sức với ngành học và làm những công việc khác nhau, Tú nhận thấy đam mê thật sự của mình chính là nghề làm gốm. Anh chia sẻ: “Càng dần thân vào nhiều lĩnh vực, tôi càng nhận ra tình cảm mãnh liệt của mình dành cho gốm. Tình yêu với nghề truyền thống của gia đình đã ngấm vào máu thịt, thôi thúc tôi rời bỏ ngành kinh tế đang học để thi lại vào Đại học Mỹ thuật Công nghiệp, chuyên ngành gốm”.

Sau khi tốt nghiệp, anh đã trở về quê hương để nối nghiệp gia đình. Không chỉ tiếp quản không gian trưng bày gốm của bố, anh còn tập trung vào việc phát triển thương hiệu gốm cá nhân trên các nền tảng mạng xã hội như Tiktok và Facebook.

Sản phẩm gốm trưng bày tại showroom nghệ nhân Tú Trần - Ảnh: Tiến Vũ

Sản phẩm gốm tại Showroom Đức Tân

Phong cách gốm của anh vừa là sự tiếp nối của những giá trị truyền thống với những họa tiết hoa sen, đám mây, chim hạc,... Vừa có hơi thở đương đại với các đường nét phá cách, kiểu dáng mới mẻ và những gam màu táo bạo. Chàng nghệ sĩ nhận định: “Hiện giờ các công trình nội thất, ngoại thất đều ưa chuộng sản phẩm mang tính hiện đại. Dù là làm nghề truyền thống nhưng mình vẫn phải đảm bảo bắt kịp xu thế và không đi chậm hơn thời đại”.

“ Tôi muốn trở thành MỘT NGHỆ SĨ ”

Bản thân anh không hướng mình thành nghệ nhân như bố mẹ mà mong muốn trở thành một nghệ sĩ sáng tạo - tạo ra những sản phẩm có nét cá tính riêng và không gò bó vào bất cứ khuôn mẫu nào, đó chính là đam mê và tham vọng của Tú Trần. “Trung bình mỗi người mất 5 năm để chuyên nghiệp với một chuyên ngành nào đó. Nhưng với ngành làm gốm, có người mất cả đời để tìm cho mình lối đi riêng”. Không có mẫu số chung trong nghề, vì vậy trên hành trình gần 10 năm với gốm, Tú Trần cũng phải trải qua nhiều khó khăn để khẳng định bản thân.

Sản phẩm gốm tại Showroom Đức Tân

Trong suy nghĩ của chàng trai, bí quyết để trở thành nghệ sĩ thành công chính là hiểu về nghề mình làm và chăm chỉ trau dồi từng ngày, tay nghề từ đó sẽ trở nên tốt hơn. Tú Trần cho rằng: “Một người đam mê với công việc đến mức khi đi ngủ cũng nghĩ về nó thì chắc hẳn họ sẽ sớm đạt được thành công trong sự nghiệp”.

Trăn trở của người trẻ

TIẾP LỬA LÀNG NGHỀ

Một thách thức khi dẫn thân vào nghề làm gốm chính là không có nhiều tài liệu ghi chép một cách bài bản, hệ thống mà chỉ có những kinh nghiệm thực tế được truyền lại qua các thế hệ trong gia đình. Vì vậy những người trẻ khi mới bước vào con đường này có thể sẽ mất phương hướng trong khoảng thời gian đầu. Phần đông thế hệ trẻ sinh ra tại làng nghề hiện nay chạy theo xu thế thị trường, muốn làm những nghề được cho là nhẹ nhàng, thoải mái, ít lựa chọn việc nối nghiệp gia đình làm nghề thủ công mỹ nghệ.

Nhưng Tú Trần vẫn quan sát được một bộ phận người trẻ của làng Bát Tràng ngay cả khi đạt được một số thành tựu nhất định trong công việc, họ vẫn lựa chọn từ bỏ tất cả để quay về theo đuổi niềm đam mê với gốm. Anh thấy đó là một tín hiệu đáng mừng, bởi ngọn lửa truyền thống vẫn được giữ gìn và tiếp nối. Cơ hội đối với làng nghề là sự phát triển của internet, mạng xã hội cùng vốn ngoại ngữ, người trẻ được tiếp xúc với nguồn tài liệu và những khóa học đào tạo ngành gốm chuyên nghiệp tại nước ngoài. Việc tiếp cận với tri thức và phong cách làm gốm chuyên nghiệp ở môi trường quốc tế trở nên dễ dàng và phổ biến hơn bao giờ hết. Mục tiêu chàng trai làng Bát Tràng đang theo đuổi chính là nuôi dưỡng tình yêu với gốm trong lòng thế hệ trẻ. “Người trẻ trong tiềm thức họ luôn gắn từ “gốm” với “truyền thống”.

Sản phẩm gốm tại Showroom Đức Tân

Tú Trần nhận thấy, những khách hàng của anh thường trong độ tuổi trưởng thành, đã lập gia đình và có sự nghiệp ổn định. Anh mong muốn tiếp cận và lan tỏa niềm đam mê với sản phẩm truyền thống tới những người trẻ tuổi hơn, thông qua những tác phẩm gốm nghệ thuật đương đại của mình.

Cuối cùng, sau rất nhiều mồ hôi và nước mắt đuổi theo đam mê để khẳng định thương hiệu cá nhân, tên tuổi của Tú Trần đã được biết đến nhiều hơn trong làng nghề gốm. Tác phẩm “Uyên ương” của anh được hội đồng nghệ thuật thuộc Cục Mỹ thuật, Nhiếp ảnh và Triển lãm đánh giá cao. Vượt qua gần 200 tác phẩm dự thi, “Uyên ương” đã được trưng bày trong triển lãm Gốm nghệ thuật 2021 tại Bảo tàng Mỹ thuật Việt Nam, vinh dự đứng cạnh các tác phẩm của những tên tuổi lớn như nghệ nhân Phan Thanh Sơn, Nguyễn Bảo Toàn và chính người bố của anh - Nghệ nhân Ưu tú Trần Đức Tân.

Bài/Ảnh: Thu Anh

Gốm Việt Nam đẹp và lạ! Bởi vậy, trong mắt du khách nước ngoài, gốm Việt không chỉ là những món đồ thuận mua vừa bán, mà còn lắng đọng nhiều dấu ấn đặc biệt. Từng chiếc bát, chiếc đĩa mang màu đất nung mộc mạc, những chiếc bình hoa trắng men tinh tế, những bức tranh khảm gốm cầu kỳ, và ngay cả sự lấm lem bùn đất trong quá trình trải nghiệm làm gốm tại các làng nghề truyền cũng khiến trái tim của những du khách phương xa lay động và xuyến xao. Bát Tràng trong một buổi sáng tháng 10 ngày cuối tuần, đường phố dần trở lại với dáng vẻ nhộn nhịp mà nó vốn có khi Hà Nội dỡ bỏ đợt giãn cách đã quá dài vì Covid 19. Nơi đây đang chào đón những lượt khách du lịch quốc tế đầu tiên ghé thăm làng nghề truyền thống. Nhiều du khách không giấu nổi sự bất ngờ và phấn khích khi nói về nét tinh hoa của văn hóa Việt này.

Jennifer và Percy Baldwin - Du khách đến từ Mỹ

“Có rất nhiều sản phẩm gốm bát mắt tại cửa hàng và tôi đã muốn mua tất cả mọi thứ. Tôi và chồng đã mua được 2 chiếc bát đựng mì và một chiếc lọ xinh xắn. Tôi muốn có thể mua online những sản phẩm này khi quay trở lại Mỹ. Những món đồ gốm Việt Nam quả là những món quà hoàn hảo”.

Ảnh: Thu Anh

Wendy Stokes - cô gái Úc đang sinh sống và làm việc ở Việt Nam 2 năm - chia sẻ cảm nhận về gốm Bát Tràng.

“Chúng là những món đồ đáng yêu nhất thế giới. Tôi đã thêm vào bộ sưu tập của mình 2 chiếc cốc và một chiếc đĩa nhỏ trong lần đầu tiên tôi đến Bát Tràng. Sau đó phải quay lại để mua thêm 2 chiếc tô lớn và một chiếc thìa trông khá hài hước nữa. Tôi thật sự rất thích chúng đấy!”

Ảnh: Thu Anh

<https://tieulun.hopto.org>

Xavier và Cole - Du khách đến từ Mỹ

“Chúng tôi tình cờ đến một cửa hàng tại khu chợ gốm và ngay lập tức hứng thú với hoạt động nặn gốm ở đây. Mọi thứ đã diễn ra trong một khung cảnh tràn ngập niềm vui và tiếng cười. Người hướng dẫn của chúng tôi không nói được nhiều tiếng Anh nhưng vẫn rất cố gắng để hướng dẫn chúng tôi từng bước chỉ bằng những động tác tay. Đó là một trải nghiệm thú vị khi có người hướng dẫn là một cư dân chính hiệu của làng Bát Tràng. Làng gốm Bát Tràng quả là một điểm đến đích thực!”.

Ảnh: Thu Anh

Ảnh: Thu Anh

Marga Ugatha - Du khách đến từ Mỹ

“Bát Tràng là nơi bình dị và tuyệt vời. Nơi đây là sự kết hợp giữa cái yên bình và thư thái của một ngôi làng với sự phát triển rục rờ của nghề làm gốm. Tôi đã có được trải nghiệm làm ra chiếc bình riêng của mình, tuy chưa hoàn hảo nhưng do chính tay tôi tạo ra. Chắc chắn tôi sẽ sắm thêm vài món đồ nữa ở đây trước khi trở về”.

XUẤT KHẨU GỖ VIỆT NAM

Bài: Khánh Loan
Ảnh: Thu Anh/ Sưu tầm

Gốm sứ Việt Nam ngày càng phát triển rực rỡ. Cụ thể, Trong những năm gần đây, thị trường xuất khẩu gốm sứ từ Việt Nam sang các nước trên thế giới ngày càng được mở rộng, sản phẩm được xuất khẩu chủ yếu sang thị trường châu Á và Châu.

Theo các thông tin kinh tế, kim ngạch xuất khẩu sản phẩm gốm sứ Việt Nam có sự tăng trưởng khá rõ ràng. Có thể thấy, hành trình xa xứ của gốm Việt ngày càng cho thấy kết quả tích cực. Không chỉ mang lại nguồn lợi về kinh tế cho nghệ nhân làng nghề mà còn góp phần quảng bá hình ảnh nghệ thuật truyền thống của Việt Nam.

1. Số lượng xuất khẩu gốm

Theo tính toán từ số liệu thống kê sơ bộ của Tổng cục Hải quan, kim ngạch xuất khẩu sản phẩm gốm sứ tháng 6/2021 đạt trên 62,44 triệu USD, tăng 45% so với tháng 6/2020. Tính chung trong 6 tháng đầu năm 2021 kim ngạch đạt trên 352,61 triệu USD, tăng 34,2% so với cùng kỳ năm 2020.

2. Thị trường xuất khẩu của gốm Việt

Top 5 thị trường lớn nhất tiêu thụ sản phẩm gốm sứ của Việt Nam là Mỹ, Đông Nam Á, Nhật Bản, EU, Đài Loan; trong đó xuất khẩu sang Mỹ đạt 85,39 triệu USD, chiếm 24,2% trong tổng kim ngạch xuất khẩu sản phẩm gốm sứ của cả nước, tăng 55,8% so với cùng kỳ năm 2020; Riêng tháng 6/2021 kim ngạch đạt gần 15,32 triệu USD, tăng 6,6% so với tháng 5/2021 và tăng 127,3% so với tháng 6/2020.

Xuất khẩu sang thị trường Đông Nam Á đạt trên 56,99 triệu USD, chiếm 16,2%, tăng 24,6%; Riêng tháng 6/2021 đạt 10,38 triệu USD.

Nhật Bản là thị trường lớn thứ ba về kim ngạch xuất khẩu gốm sứ, tính chung cả 6 tháng đầu năm 2021 tăng 5% so với cùng kỳ, đạt 42,8 triệu USD, chiếm 12%.

Xuất khẩu sang thị trường EU tháng 6/2021 tăng 5,6% so với tháng 5/2021, đạt 6,58 triệu USD, cộng chung cả 6 tháng tăng 40,6%, đạt 38,9 triệu USD. Xuất khẩu sang thị trường Đài Loan tăng 16,7%, đạt 27,97 triệu USD.

Chợ gốm Bát Tràng
Ảnh: Thu Anh

3. Đánh giá về tình hình xuất khẩu gốm

Theo ông Lê Bá Ngọc, Tổng thư ký Hiệp hội xuất khẩu hàng thủ công mỹ nghệ Việt Nam: Gốm sứ Việt Nam có đặc điểm nhận diện rất dễ dàng tạo nên nét khác biệt. Hoa văn, màu sắc trên sản phẩm mang đậm tính truyền thống. Việt Nam có thế mạnh về hàng gốm sứ ngoài trời đặc biệt là những mặt hàng có kích thước lớn như: Chậu trồng cây, đồ trang trí ngoài vườn. Tình hình xuất khẩu gốm sứ những năm gần đây khá suôn sẻ, các doanh nghiệp ngành gốm cũng tự tin về triển vọng thị trường những tháng cuối năm 2021.

ông Lê Bá Ngọc - Tổng thư ký Hiệp hội xuất khẩu hàng thủ công mỹ nghệ Việt Nam
Ảnh: Báo Công Thương

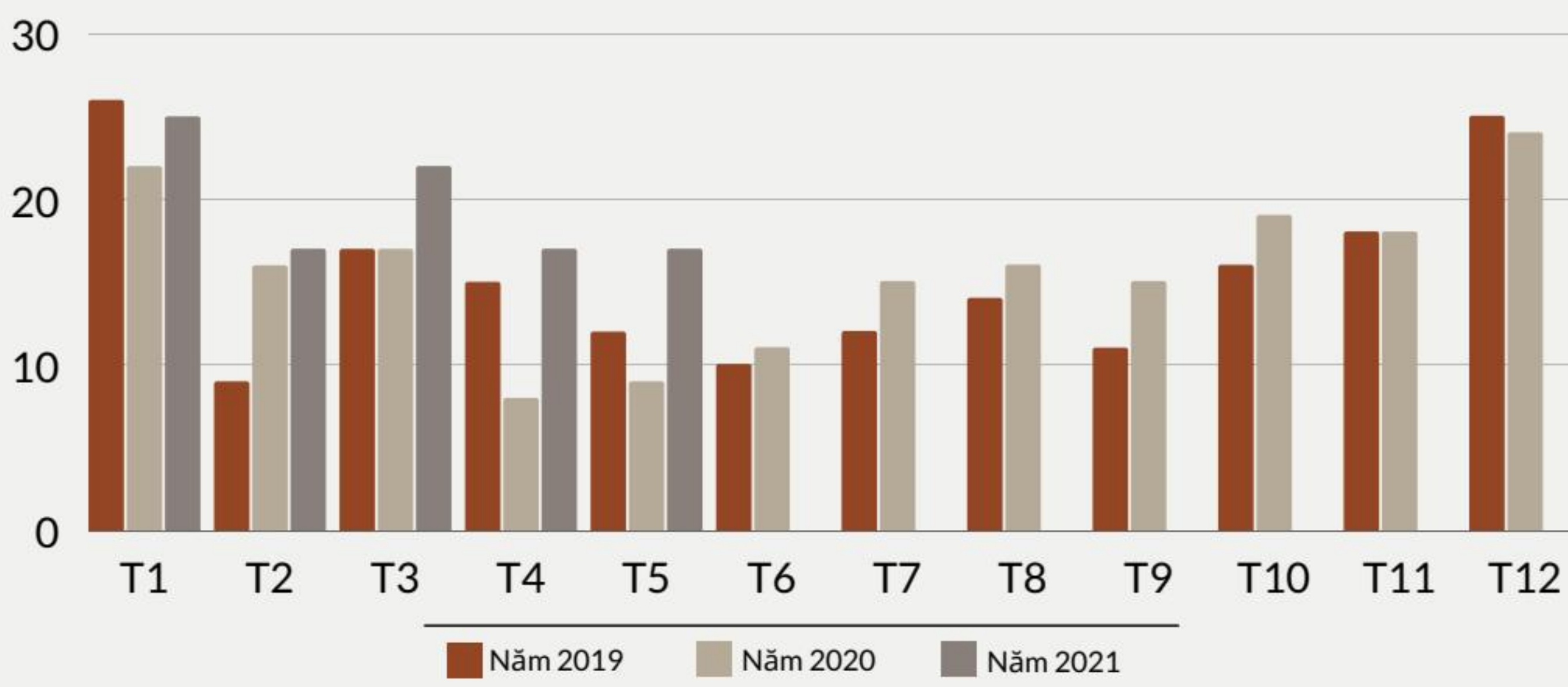
Đặc biệt, do vấn đề chất lượng, nhiều nhà nhập khẩu đã chuyển hướng đơn hàng từ Trung Quốc sang các nhà sản xuất Việt Nam. Tuy nhiên ông Ngọc cho rằng: Về lâu dài doanh nghiệp xuất khẩu gốm sẽ gặp không ít khó khăn, nhất là sự cạnh tranh trên thị trường sẽ ngày càng quyết liệt. Theo đó, cũng như các mặt hàng khác, gốm sứ xuất khẩu cũng phải đối mặt với một số rào cản kỹ thuật, tiêu chuẩn về chất lượng sản phẩm. Đáng lưu ý, mỗi nước có một tiêu chí riêng buộc các nhà sản xuất phải đáp ứng được tiêu chí đó. Một số doanh nghiệp chưa có kinh nghiệm cũng gặp không ít khó khăn trong quá trình xuất hàng, thậm chí bị trả lại hàng.

Bên cạnh đó, gốm Việt đang gặp sự cạnh tranh từ các nhà cung cấp lớn đến từ Trung Quốc và một số nhà cung cấp đến từ các thị trường mới nổi như Thái Lan, Bồ Đào Nha...

Tuy nhiên ông Ngọc cho rằng, cạnh tranh là vấn đề tất yếu trên thị trường xuất nhập khẩu và tự tin với kinh nghiệm sản xuất, kinh doanh của doanh nghiệp trong nước. Các doanh nghiệp cũng nên áp dụng công nghệ mới vào sản xuất, tăng năng suất lao động, giảm giá thành sản phẩm nhằm tăng tính cạnh tranh trên thị trường.

Tình hình xuất khẩu gốm sứ mỹ nghệ qua các tháng (triệu USD)

Nguồn: Tính toán từ số liệu của Tổng cục Hải quan - tháng 5/2021 là số liệu ước tính

GỖM SƯ VIỆT NAM TẠI BẢO TÀNG THIẾNGIỚI

Bài: Minh Phương
Ảnh: Sưu tầm

Gốm sứ Việt Nam

Tại bảo tàng Nhật Bản

Phần lớn đồ gốm Việt Nam ở Bảo tàng thành phố Machida là quà tặng của một nhà sưu tập tên là Yamada Yoshio. Ông là thương gia kiêm sưu tập gia, từng sang làm ăn, buôn bán ở các nước Trung Hoa, Triều Tiên và Việt Nam từ trước thế chiến II và đã sưu tập được nhiều đồ gốm sứ các xứ này mang về Nhật Bản. Trước lúc qua đời, ông đã hiến bộ sưu tập gốm sứ của ông cho Bảo tàng thành phố Machida, quê hương của ông.

Hiện vật đĩa gốm Chu Đậu, trang trí kỳ lân, thế kỷ XV-XVI. Bảo tàng thành phố Machida
Ảnh: Bảo tàng Lịch sử Quốc gia

Lọ gốm hoa lam thời Lê, trang trí đề tài long truy, thế kỷ XVI-XVII. Bảo tàng gốm sứ Kyushu.
Ảnh: Cổ vật Việt Nam

Hiện có khoảng 20 bảo tàng ở Nhật Bản có các cổ vật thuộc các dòng gốm Việt Nam thời Bắc thuộc; gốm men ngọc thời Lý – Trần; gốm hoa nâu thời Lý – Trần; gốm hoa lam thời Lê; gốm xanh trắng và gốm màu Chu Đậu, gốm thời Mạc và một số đồ sứ ký kiểu thời Lê – Trịnh và thời Nguyễn...

Ngoài ra, bảo tàng gốm sứ Kyushu cũng đang lưu trữ nhiều món đồ gốm Việt Nam.

Chiếc bát gốm thời Lê Sơ Tại bảo tàng Cổ Cung Đài Bắc, Đài Loan

Chiếc bát này được vua Càn Long rất mực yêu quý, đã cho viền vàng ở miệng và khắc một bài thơ ở phần tròn chiếc bát. Điểm đặc biệt là xương gốm trắng mỏng như vỏ trứng có độ thấu quang cao, men trắng được phủ đều và mỏng, phủ kín tròn và chân đế, chân đế được tạo rất mỏng và mép vành chân vể tròn, trong lòng bát vẽ ám họa hình hoa cúc dây, ở giữa lòng bát khắc nổi bông hoa nhỏ sáu cánh.

Loại gốm trắng mỏng thấu quang này hiện nay mới chỉ tìm thấy ở hai di tích lớn và quan trọng của nhà Lê là Lam Kinh (Thanh Hóa) và Hoàng thành Thăng Long, cho thấy đây là những đồ vật quý chỉ được dùng trong Hoàng cung và những nơi liên quan đến sinh hoạt của nhà vua và Hoàng gia.

Hiện vật bát gốm Lê Sơ và tròn
tại bảo tàng Cổ cung Đài Bắc
Ảnh: Cổ vật Tinh hoa

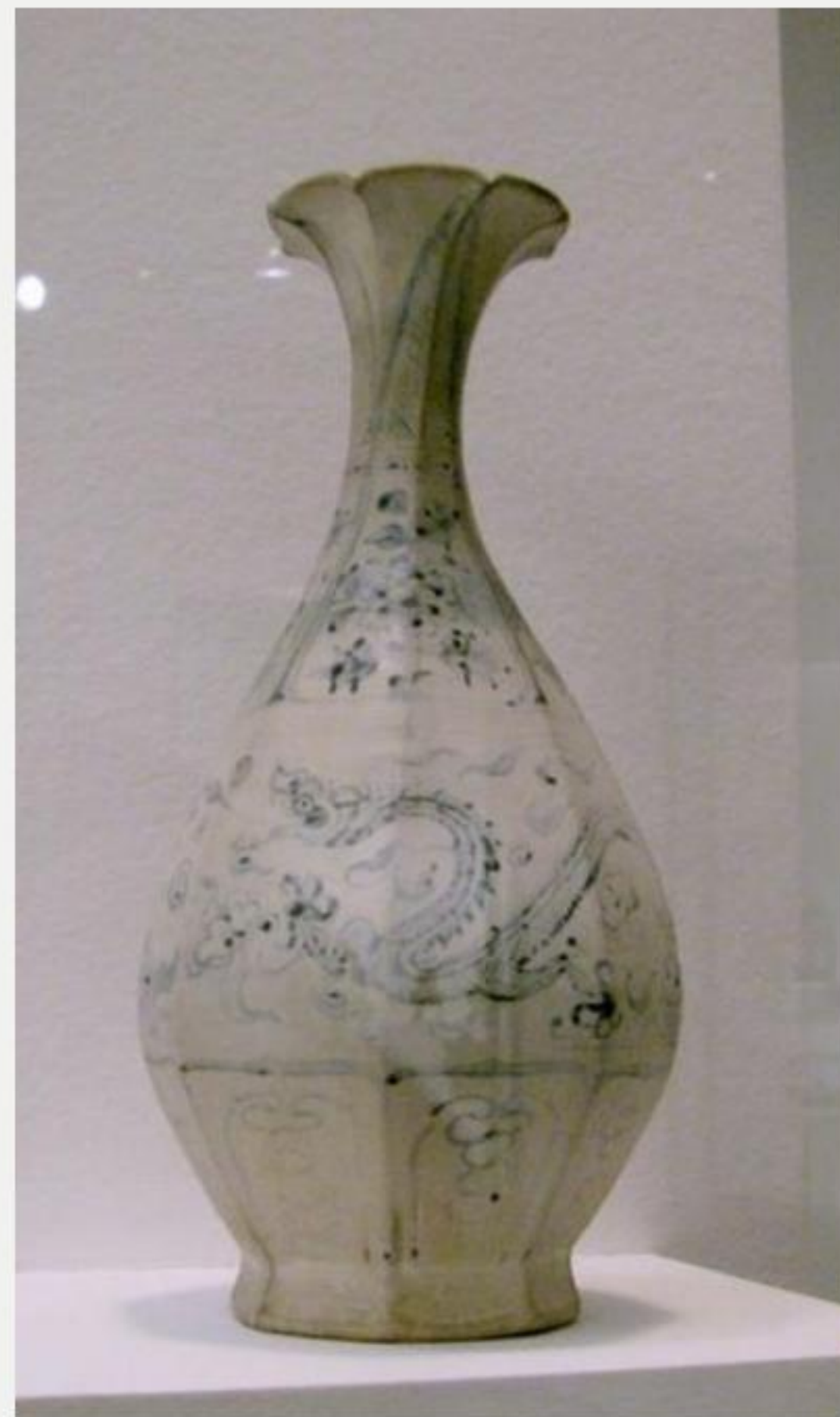

Gốm Chu Đậu

Tại bảo tàng Guimet,
Paris (Pháp)

Gian trưng bày cổ vật Việt Nam ở ngay tầng 1 với nhiều phòng rộng, gây ấn tượng bởi những hiện vật gốm men chàm Chu Đậu với những đường nét, hoa văn hết sức nên thơ mà người thợ vẽ từ thời Lê để lại trên các món đồ. Trong số các cổ vật gốm men chàm Chu Đậu nổi bật là chiếc đĩa song ngư cỡ lớn vẽ dưới men và chiếc đĩa gốm tam thái vẽ hình cá chép hóa long theo truyền thuyết giữa lòng đĩa. Chiếc đĩa men chàm song ngư vẽ 2 con cá chép giương vây bơi nối đuôi nhau giữa các khóm cỏ thủy sinh và những con nòng nọc - cảnh thường thấy trên khắp đồng ruộng, ao hồ Việt Nam thuở thanh bình khi xưa. Các hiện vật đó đều chú giải có xuất xứ ở miền Bắc Việt Nam vào thời Lê (thế kỷ XV) hoặc Lê-Mạc (thế kỷ XV-XVII), tức thuộc thời kỳ gốm Chu Đậu phát triển cực thịnh.

Các hiện vật gốm Chu Đậu tại
bảo tàng Guimet (Pháp)
Ảnh: Bảo tàng Lịch sử Quốc gia

GỐM SỨ - QUỐC LỄ ĐẬM ĐÀ BẢN SẮC DÂN TỘC VIỆT

Bài: Minh Phương

Ảnh: Sưu tầm

Thủ tướng Nguyễn Xuân Phúc (thứ hai trái qua) và
quan khách chiêm ngưỡng bộ quà tặng của Minh Long
Ảnh: Vnexpress

Bộ ấm chén Huyền Liên - Gốm Minh Long
Ảnh: Gốm sứ cao cấp Minh Long

Gốm sứ có thể coi là nhân chứng của những biến cố lịch sử, là sự đại diện của những nét văn hóa truyền thống từ xa xưa. Qua năm tháng, sự phát triển từng bước của gốm sứ Việt luôn được công nhận và gìn giữ. Do vậy, gốm sứ luôn được lựa chọn làm “quốc lễ” trong những sự kiện ngoại giao quan trọng của nước ta từ xa xưa.

Quà tặng của Hoàng gia trong mối quan hệ ngoại giao của các quốc gia lân bang đã từng được ghi chép rất nhiều trong sử sách. Từ trong lòng đất và lòng biển, các nhà khảo cổ học phát hiện khá nhiều đồ gốm sứ được dùng làm quà tặng.

Khai quật những ngôi mộ cổ Mường ở Hòa Bình và Hà Tây cũ, tìm thấy khá nhiều những đồ gốm sứ thuộc thời Tống, thời Nguyên, thời Minh của Trung Hoa, gốm Nhật Bản, gốm Chăm Pa, Khơ Me và Xiêm La, bên cạnh đồ gốm Đại Việt. Chúng phần lớn là gốm sứ thương mại, đến nước ta bằng con đường buôn bán. Tuy nhiên, có ít trong số ấy là những đồ dùng hoàng cung, được chôn theo chủ nhân mộ.

Tặng quà, từ khi nào đã trở thành một nét văn hóa toàn cầu. Món quà là sự kết tinh của một mối quan hệ, thay cho bao điều muốn nói, thể hiện tấm lòng cũng như văn hóa và thái độ của người tặng. Trong ngoại giao, một môi trường luôn đòi hỏi tính tuyệt đối, quà tặng cũng trở thành một thứ không thể thiếu. Nó là thông điệp cuối cùng người nhận mang về; là một thứ công cụ kì diệu, kéo dài những giây phút đẹp đẽ và tạo nền tảng cho mối quan hệ bền chặt giữa hai nước trong tương lai

Bộ sản phẩm gốm chén ngọc APEC - Gốm Minh Long
Ảnh: Gốm sứ cao cấp Minh Long

Gốm sứ Minh Long TẠI APEC VIETNAM 2017 VÀ ASEAN VIETNAM 2020

Bộ sản phẩm gốm chén ngọc
Minh Long tại APEC 2017
Nguồn: Kiến trúc sư Việt Nam

Bộ sản phẩm gốm chén ngọc
Minh Long tại APEC 2017
Nguồn: Kiến trúc sư Việt Nam

Sản phẩm chén ngọc APEC và bộ sản phẩm Hoàng Liên do Gốm sứ Minh Long chế tác đã lần lượt được chọn làm tặng phẩm cho lãnh đạo các nền kinh tế và phục vụ tiệc chiêu đãi cấp Nhà nước tại sự kiện APEC Việt Nam 2017.

Tại sự kiện ASEAN lần thứ 37, Minh Long trưng bày những sản phẩm làm quà tặng cho lãnh đạo, nguyên thủ các nước. Mỗi bộ trà gồm một bình 6 đĩa, 6 tách, một chén đựng đường và một bình rót sữa. Minh Long thiết kế riêng bộ quà tặng này, in chữ "ASEAN Vietnam 2020" trên mỗi sản phẩm. Bộ sản phẩm có tên Huyền Liên, với tông đen uy nghiêm, quyền quý làm chủ đạo, tái hiện sinh động vẻ đẹp của hoa sen.

Bộ ấm chén Huyền Liên - Gốm
Minh Long tại Asean Vietnam 2020
Nguồn: Vnexpress

Họa tiết này nổi bật nhờ in phù điêu đắp nổi - một kỹ thuật mới trong ngành sứ hiện đại của thế giới. Những cánh sen bung tròn, phúc hậu ôm lấy nhụy, uyển chuyển uốn lượn tái hiện tinh tế, nghệ thuật. Nổi bật là những búp sen bằng vàng 24k trên đỉnh mỗi chế tác, góp phần tạo nên phong cách vương giả cho bộ sản phẩm.

JIÒN GỒM

SỐ ĐẶC BIỆT THÁNG 12/2021